

DE MORT A VIDA

DRAMA EN TRES ACTES Y EN VERS

original de

Joaquím Riera y Bertrán

Estrenada ab éxit extraordinari en lo *Teatro Catalá*,
instalat en lo de «Romea», la nit del
28 d' Octubre de 1879

SEGONA EDICIO

PREU: DOS PESSETAS

BARCELONA

Tipografía de Francisco Badia, Doctor Dou, 14.

1897
13

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

1925

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS DEPARTMENT

DE MORT A VIDA

DE MORT A VIDA

DRAMA EN TRES ACTES Y EN VERS

original de

Joaquím Riera y Bertrán

Estrenat en lo *Teatro Catalá*,
instalat en lo de «Romea», la nit del
28 d' Octubre de 1879.

SEGONA EDICIO

BARCELONA

Tipografía de Francisco Badia, Doctor Dou, 14.

1897

A. MON CUNYAT

EN JOAN SOLER CASAMITJANA

En mostra de la estimació
que li professa y desitja
conservarli sempre

L' Autor

REPARTIMENT

PERSONATJES	ACTORS
RAFELA.	Donya Mercé Abella.
FIDEL	Don Iscle Soler.
D. GASPAR	» Andréu Cazorro.
PEPET	» Lleó Fontova.
ENRICH.	» Hermenegildo Goula.
FELIP	» Joaquím Pinós.
Sr. SARRIA	» Ramón Valls.
Sr. ANGLESO LA.	» Jascinto Sarriera.
CIUTADÁ 1. ^{er}	» N. Serraclara.
CIUTADA 2. ^{on}	» Emili Casas.

Ciudadans de totes edats y condicions.

L' acció en Girona, l' any 1808.

Aquesta obra es propietat de son autor.

Lo director de la Galeria *Propietats d' obras dramáticas y líricas* (Hospital, 14, 2.º, Barcelona) y 'ls seus corresponsals son los únichs autorisats pera 'ls cobros dels drets de representació.

Queda fet lo dipòsit previngut per la Lley.

Acte primer

Interior d' una vella imprenta-llibreria.—Tres portas: gran, al foro, que dona á un passadís conduhint al carrer; petita á la dreta (ángul dret del fondo), que 's suposa trau á la escaleta de la casa; altra en lo replá d' una curta escala, á la esquerra, (segón terme) ab la corresponent barana, que cnduheix á las habitaciós del estamper. Taulell llarch, ab munts de llibres y papers y una ganiveta especial de tallar aquéstos. Algunes caixas convenientment inclinadas, sobre elevats barrots, ab compartiments en que hi há lletra distribuïda, perdentse entre bastidors, al igual que la prempsa d' imprimir. Alguns munts de papers lligats. Rótuls y estampas per las parets, cobrintlas casi bé arreu. Duas cadiras de baqueta y un tamboret alt en primer terme. Una capelleta ab un Sant Narcís. Detalls típics de tota mena, com llibreria, maquineta de provas, ruléus, components, etc.

ESCENA PRIMERA

Sr. SARRIÀ, Sr. ANGLESOLA, FELIP

(Lo primer, que du mangala, está dret y apoyantse en la cadira devant del Sr. Anglesola, assentat. Lo darrer component en la caixa més propera als bastidors. Desapareix, de tant en tant, ab lo compouedor en una mà. Sempre cavilós y sóls girant un cop qu' altre 'l cap.)

SARRIA   Conformes: tot consisteix
en la dosis de paciència
que 's te: ab molta, tot s' alcanza

674484

un día ó altre.

ANGLES.

En efecte.

SARRIA

Sense paciència, 'ls malalts,
se 'm moren...

ANGLES.

Y á mí se 'm perden
els plets.

SARRIA

Ab paciència, 's pot
dejunar quatre quaresmas
de reva, dihenthi corona
diaria; rodar Ceca v Meca
sense parlar gens de moro,
y... fe agradable una vella,
qu' es la cosa més difícil
de las cosas de la terra.

ANGLES.

¡Ja hi són! Vosté tan... sarcástich
com de costúm, senyor metje.

SARRIA

No, senyor lletrat: soch franch;
dich lo que crech. Per çó deya
que 'n Fidel pot sé', ab el temps,
home d' algunas pessetas.
Nosaltres som parroquians
vells, y sab cóm l' hem vist creixer.
Primer treballaba sol,
y avuy ja 's te aquí l' imprenta,
constant un fadrí, y molts cops
dos y tres, segons la feyna,
y á més l' aprenent: en Pep,
l' argent-viu, en belluguera,
que trasca com una dayna
y es de la pell de 'n Tireta.
¿Fá, Felip? *(Tombantse.)*

ANGLES.

Es dins.

SARRIA

Te rahó,
que no está per la conversa.
Crech que compon unas «Fáulas
d' Isop», y 'l dehuen distreure.

ANGLES.

¡Je, je, je!

SARRIA

Tornanthi ab l' amo:

si las cosas millloressen
un xich...

ANGLES.   ¡Qu' han de millorar!
Bona trassa 'n portan ellas.
A més dels mals de Madrid,
que ab costas paga la terra
catalana...

SARRIA   Sí: tením
escándols de tota mena.

ANGLES.   Jo no dich tant.

SARRIA   Ho dich jo.
Tením, ab miserias, récipes
d' invasións: los revulsús
pitjors que 's poden fer péndre
á malaltas com l' Espanya,
á qui ja tan sóls li quedan
las costellas descarnadas
per rebre cops... ¡Mala peste!...

ANGLES.   ¿Es dir que sab qu' en Junot...

SARRIA   Sí: ab sas tropas peguisseras
ha anat á Valladolid,
desde Lisboa, y s' arretgla
á son gust en D' Armagnac
á Pamplona.

ANGLES.   Y en Duhesme,
qu' es el pitjó', á Barcelona.

SARRIA   Amanit á ferne presa...
¡Próu, próu! ¡Mala...

ANGLES.   No voldría
ser del Comte d' Ezpeleta,
el Capità General.

SARRIA   Jo sí. Tot seguit m' hi feya
á canonadas, qu' es cura
de moro ó de gent francesa:
dígali hatxe.

ANGLES.   ¡Faltat
de tropas!... Home, ¿no pénsa
que tením setze mil homes,

- la flor de la gent sancera,
 á Russia?... ¡Malaguanyats!
- SARRIA No hi vol dir ré: ab ells, ó sense,
 jo voldria fumigar
 Barcelona.
- ANGLES. ¡M' esparvera!
- SARRIA Quan remeys per dins no hi valen,
 visturí ó cop de llanseta.
 Jo soch aixís.
- ANGLES. Deixém córre
 aixó, y torném al que deyam,
 qu' es mes gustós.—En Fidel
 s' ha fet un bon nom: l' aprécia
 tothom, sobre tot el barri,
 que tot sovint s' hi aconsella.
 ¡Es tan home de bél...
- SARRIA ¡Massá!
 Se fía de tothom; deixa
 predominá massa 'l cor.
- ANGLES. Es cert; y la filla seva
 es com ell y com sa mare.
 ¡Sort qu' es tan bona!
- SARRIA Propensa,
 per ço, per ser massa bona,
 á passá, al mon moltas penas
 y á ferne passar als altres.
 (*Rafela, al cim de l' escala, va baixant riolera*)
- ANGLES. ¡Quí sab!
- SARRIA ¡Fa tant goig de veure!
- ANGLES. Sí, senyor: un pom de flors:
 un erolt de boniquesas
 adorables.
- SARRIA Aixó sí.
 Desarma ab sos ulls tan tendres.
 En tots aquets vols no 's troba
 noya mes xamosa qu' ella.

ESCENA II

Los mateixos, RAFELA

RAFELA ¿Que quína, senyor Doctor?
(*Al senyor Sarriá, acabant de baixar.*)

SARRIA Que la encuriosida.

FELIP. ¡Ella!...

¡Sempre ella!

(*Queda uns moments embadalit miránt-sela. Després, repren la ocupació, demostrant dominarse.*)

RAFELA Ls sento molt grat,
senyors, de la bona ausencia,
mes... no será tant.

SARRIA ¡Oh, sí!

Tens mil encants.

ANGLES. Y mil prendas.

FELIP. (¡Vells estúpits!)

SARRIA Mira: apártat,
que ja per mí ets massa tendra.

ANGLES. No 'm miris, que soch casat
y es gelosa ma parenta.

SARRIA ¡Qué ditxós será l' Enrich!... (*Suspirant fort*)

ANGLES. Si es cert lo que 's conta.

SARRIA ¡Alerta,
amich meu, que 's ruborisa!

¡Vaja! No 't tornis vermella.

ANGLES. ¡Quina foguerada y quín
ajupí 'l cap!... ¡Assosségat!...

SARRIA Tots sabém lo qu' es l' amor
quan encara poncelleja.

ANGLES. Si t' enfadas...

RAFELA ¡Oh, nó, nó!

(*La sanch se 'm glassa á las venas.*)

FELIP. (¡Que imbécils son!)

- SARRIA Veurás: com
son pare es de la noblesa
més antiga y un tó 's dona...
- ANGLES Un xich massa.
- SARRIA Es d' una mena
rarota: tan reservat
tan... no sé com.
- RAFELA (*Impacientada.*) Si segueixen,
me permetrán... (No puch més.)
(*Va per anàrsen.*)
- SARRIA Atúrat, noya impacienta.
No murmurém més del sogre.
- RAFELA Senyor Sarriá...
- SARRIA ¡Quína gresca
farém al anar als Angels
muntats en las burriquetas
pera refrescá 'l casori
del Enrich ab la Rafela!
- ANGLES. Jo hi duré la dona.
- SARRIA Malus,
mala, malum! (*Quedan conversant*)
- FELIP (*¡Ans del vespre*
vull poder tení' esperansa,
y... la tindré. Ho vull.)
- ANGLES. ¡Pobretal!
- SARRIA ¡Oh, sí! Ell te farà ditxosa.
¡Pobre d' ell, si no te 'n feya!
No li valdría 'l ser noble,
en sa falta de noblesa.

ESCENA III

Los mateixos, PEPET

Ve del carrer. Entra precipitadament per la porteta. Du farcellets de llibres, goigs y estampas, que deixa damunt del taulell.)

PEPET   Deu los quart de mal y 'l Pare
Sant Cristófol benehit,
que va guardar de mullena
nostre Senyor Jesucrist.

SARRIA   ¡Tè! Sempre entra per la portella
de l' escaleta.

PEPET   'L camí
es mes curt que per allà:
hi há tres treessos de dit
menos, y 'l sé' estalviador
es bo per grans y petits.
Y ja que dich bo. ¿Están bons?
Donchs ja ho veuen: jo aixerit
com un pésol. ¿Se n' alegran?
Donchs jo més. ¿No es pas aquí
l' amo? ¿Encara no ha tornat?
Donchs me 'n torno jo.

SARRIA   ¡Argent-viu
vínam aquí!

PEPET   Just. Puch veure
si sabrá dirme 'n Felip...

(Va envers lo caixista; 's repensa y torna.)

RAFELA   El pare no pot trigar.

PEPET   (Ja ho he esguerrat. Res li dich.)

ANGLES.   ¿Sembla que 'l fadrí segueix

(Ab cert misteri, signant á Felip.)

tan callat y pensatiu
com días há?

PEPET

¡Mes que may!

(Id. en primer terme.)

Desde que l' altre fadrí
va morir de velló, y ell
ocupa 'l sèu lloch, sóls diu:
«bon día que Dèu nos dó,»

(Imitant.)

quan arriba al dematí;
«bona tarde,» quan es tarde,
y quan es nit, «bona nit.»

¡No sé cóm l' amo 'l suporta!

Si volgués créurem á mí...

Home mès aixut, mès... mès...

no sé cóm, ningú l' ha vist.

ANGLES.

Com també va feutse vell,

y veu que no pot sortir

de...

PEPET

¿Y qué? Conech vells y pobres

mes xalats que las perdús

al bosch.

SARRIA

Bè: deixém aixó, *(Ab alta veu.)*

y cóntans, cónta, argent-viu

y belluguera, 'l qué 's conta

per la ciutat. Tu ets, petit,

un calaix de sastre y...

PEPET

J: :

y vostés volen cusir.

¿Fá, senyor doctor?

SARRIA

¡Je, je!...

¡Cónata!

RAFELA

¡Cónata!

ANGLES.

Esplícal; si.

PEPET

Germans oyents...

(Ab énfasis després d' una pausa.)

RAFELA

¡Nó un sermó!

PEPET

Cálla: es per agafá 'l fil...

(S' agrupan entorn de Pepet. Felip suspén lo trevall y escolta també ab atenció.)

Al convent dels Franciscanos,

que gracias á Jesu-Crist
se conservan tan afables
com... com uns frares...

SARRIA

¡Ji, ji!

PEPET

Si se 'n riuhen, plego.

ANGLES.

¿Ho sent,
Voltaire? *(Pronunciart á la catalana.)*

SARRIA

Ves prosseguint.

PEPET

Donchs s 'hi diu que 'ls gavatxots
s' acostarán decidits
á clavar nos falconada,
avans de gayre.

ANGLES.

(Afectat.) ¿Sí?

PEPET

...Aixís

que Barcelona...

ANGLES.

Comprenc;
Girona 'ls fa goig... pel fi
que 'ls mou.

SARRIA

Com qu' es plassa forta
que protegeix el camí
de tot Catalunya ab Fransa...

PEPET

Just en punt. Aixó he sentit
al convent.

ANGLES.

Es natural.

SARRIA

Ves esplicante, aixurit

PEPET

Al convent dels Dominicos
l' olla comensa á bullir
també.

ANGLES.

Parla sers metáforas.

SARRIA

¡Afányat!

RAFELA

¡Digas!

PEPET

Donchs... dich,
cars oyents, que la noticia
de que 'l gavaigt pervertit
puga acostarse á Girona,
no 'ls ha deixat gens tranquils.

SARRIA

¡Cóm! ¿Tenen por?

PEPET

¡Aixó plá!

Al contrari.

ANGLES.

¿Qué?

PEPET

Que allí

grossos y xichs se preparan
pe 'l que puga sucsehir.

*(Ara ab la cantarella especial dels que anuncian roman-
sos pels carrers.)*

Veurían allá 'l novici,
brot de frare que va eixint,
que ja s' enseja á dú' 'ls hábits
arremangats fins aquí.

Veurían als altres frares,
grossos y grassos aixís,
que ja 's curan de ferirse,
fent l' exercici á desdir.

Veurían als que son sabis
barrinant entrenesits
mirant llibres, ditant mapas,
tirant plans per resistir.

Veurian als que llegeixen,
ja espatllats per fé' y per dí',
preparant suchs, draps y venas
ab que han de curá' 'ls ferits.

Veurían als que predican
estudiant sermons bonichs
per mirá' si enfonzan tronas
per encendre als gironins.

Veurían al de la porta,
porté avans tan ensopit,
cóm s' enseja á tirá' 'l sabre
ab un garrot llarch aixís.

Veurían... Deu sab las cosas
que veurían com jo he vist,
si com jo portessin coplas
llibres, gojgs y botlletins,
per convents y sacristías,
y altres llochs més divertits

Allá hont no hi há fum, hi há flama,

allá hont flama no, calíu;
 allá hont no calíu, espurnas;
 allá hont no ardó', socarrím. (*Pausa*)
 Passém al ram de barbers,
 qu' es ram que fa més per mí.
 Si seguissen barberías,
 com quatre avuy n' he seguit,
 sabrían que cada gremi
 daleix pe 'l que tots dalím;
 que ja la primera cosa
 que 's demana á n' els fadrins
 avans de passarlos mestres,
 es que sigan del partit
 de Espanya pe 'ls espanyols,
 y estrangers al «èu país.»

(*Entusiasme creixent y comunicatiu.*)

Si seguissen barbers,
 y escoltessen als vehins,
 sabrían que sóls se tracta
 de si es ben ferm Montjuich,
 la torre Gironella
 y tots els Forts y Fortins,
 y de si son ben senceras
 las murallas que tenim.
 Sabrían que tot el poble
 tal coratje va sentint,
 que... si siguessen cobarts
 ó tenen pòr de morir,
 més valents se tornarían
 que 'n Roger de Fló', y que 'l Cid,
 y que 'n Pere-sense-pòr,
 que un gegant se va crospar.
 ¿Volen saber més encara?
 Donchs aquí 'm tenen á mí:
 avans d' entendre 'l que passa
 un gos me feya fugir,
 y desde qu' entench que venen
 faría cara á déu mil

- á tiros, á garrotadas,
 á cops de peu, á pessichs,
 y fins crech que á mossegadas,
 qu' es tot lo que 's puga dir.
 SARRIA ¡Bè, argent viu, bè!... Sòls voldria
 que, si venen ab mals fins,
 fòs la guerra ab arma blanca.
 ¡Quín goig pel mèu espasil (Tocantlo.)
 ANGLES. ¡Dèu fassi que 'l cas no arriivi!
 ¡Ay! Me 'n vaig á prevenir
 á la mullè'.
 SARRIA Ab vosté surto
 á parlarne ab els amichs.
 ANGLES. Adèu, Rafela.
 SARRIA Adèu, noy.
 RAFELA Estiguin bons.
 ANGLES. Pénsa, fill,
 á dú' 'l «Fray Luis de Leon»
 á la senyora.
 PEPET Ho ha dit.
 Déixim buscarlo.
 SARRIA A mi pórtam... (Medita).
 PEPET ¿Qué vol? Lo vaig á servir
 de passada. ¡Vostés ray
 qu' están 'prop!...
 SARRIA (Per sí mateix). Mès bélich... si
 PEPET ¿Qué vol?
 SARRIA Just: «El Centinela
 contra franceses» qu' ahir
 vau rebre de Tarragona.
 Al menos pórtamen sis
 eczemplars: los farè corre
 per avivá' 'ls esperits.
 PEPET Vaig á fé' 'l plech. Dintre un quart
 ho tenen. (A Rafela.) Ho porto y vinch.
 (Se 'n va.)
 ANGLES. Adeussiau, Felip... (No 'u sent.)
 SARRIA Adeussiau. (Sembla ensopit.)

ESCENA IV

RAFELA, FELIP

(*Rafela recita 'l següent monòlech adelantada fins al primer terme. Felip aixeca 'l cap, mira á tots indrets y, segur de trobarse sol ab la noya, s' hi acosta poch á poch, després de deixar la teyna.*)

RAFELA   ¡Deu meu! ¿per que á fernos guerra
              ha de venir gent de Fransa?
              ¿Per qué no fina ni 's cansa
              la cega ambició á la terra?
              ¡En perill veuré á mon pare,
              com lluny de mí es l' estimat
              á qui amor li tinch jurat,
              com me 'l jurá per sa mare!...
              ¡Oh!

FELIP   Rafela...

(*Insinuant y molt acostat á la noya.*)

RAFELA   (*Assustada.*) ¡Ah! (*Revinguda*) ¡Perdonéu,
              Felip!

FELIP   ¿Escoltarme vols?

RAFELA   ¿Per qué no?   (*Somrihent ingénua.*)

FELIP   ¿Estém sols?

RAFELA   Sí: sols...

¿Qué teníu?

FELIP   Tinch...   (*Sempre temerós.*)

RAFELA   ¿Qué? ¡Parléu!

(*Moments de pausa. Lluyta en Felip*)

FELIP   Poch temps há que, de noyeta
              en dona t' has trasformada;
              avuy ja es flor agraciada
              la graciosa poncelleta.
              Tothom t' admirá... Ningú
              sufreix, Rafela, al mirarte...
              Sóls mon cor no pot guaytarte;

sóls jo sufreiro per tú.
 Jo sóls suporto una creu
 no provada pèls demés
 y dels anys fatal el pes
 redobla 'l martiri meu.
 Vaig envellint y... 'l temor
 de no poder alcançar...

RAFELA ¡Acabéu! ¡No 'm sè explicar!
 que voléu dir y... 'm feu por!

(*Ho diu separantse un poch, ab cert esglay.*)

FELIP ¡Ah! ¿No has comprés lo que imploro
 de tú? ¿No has vist, per ventura,
 que... t' estimo?

RAFELA ¡Verge pura!

(*Ab certa repugnancia.*)

FELIP ¿Que visch d' amor, y que 'n moro?

RAFELA ¿Vos?

FELIP ¡Sí!

RAFELA No: vos ro podéu
 pretendre'...

FELIP Es passió insensata
 que, donantme vida, 'm mata;
 que...

RAFELA ¡Impossible! Vos sabéu

qu' encar que la juventut
 vos animés, com el dia
 anima al mon, no podría
 jo faltar á qui ha rebut
 de mí sagrada promesa
 d' eterna fidelitat;

á qui, creyent y confiat,
 per mí viu y per mí resa.

Miréu: recordansa pía

n' es aquesta creu que duch; (*Mostrantla.*)

no puch faltar may, no puch,

que de foch se 'm tornaría.

FELIP Ma passió per sobre está.

Juraments d' amor ¿qué son?

Los absol el mon.

RAFELA

El mon

no soch jo.

FELIP

Pots olvidá.

RAFELA

¿Per vos voléu que al olvit
dongui mon amor y fé?

¡Jamay! No ho podéu volé';
vostre cor no es pervertit.

Vos desitjar no podríau
que jo á mon dever faltés;
¿si faltaba al meu promés,
ma sombra no aborriríau?

FELIP

No puch aborrirte may.

RAFELA

¡Ah!... Ja ho veig... Voléu provarme,
mes... deixéu d' empleá' un' arma

que, fins per broma, fa esglay.

¡Cesséu d' intentar la prova
qu' ensajéu! Seré invariable.

¡May rendida, may culpable,
ni en sospita!

FELIP

Ets massa jova,

y temerari es l' horror
que 't domina... Pots cedí'...

RAFELA

Ja basta. ¿Voldréu qu' al fí *(Enérgica)*
vos aborreixi de cor?

¿Voldréu que, ja horroritzada,
de vos tothora 'm defuji?

¿Que, tremolant d' esglay, fuji
d' aquell que 'm vol deshonrada?

¿Que, sóls al sentir el nom
que porteu, me desconsoli?

¿Que, al pensar en vos, tremoli,
Felip, devant de tothom?

FELIP

¿Es... á dir que sóls despreci
de tu puch esperansar?

RAFELA

Sí... ¡Oh, no! Jo no 'us puch negar
afecte... amistat... apreci...

FELIP

Afecte... amistat... ¿Acás

poden de conhort servirme?
Vull més, Rafela: has de dirme
que 'm correspons.

RAFELA

¡May!

FELIP

(*Furiós.*)

¿Que fás?

(*Al increparla, l' agafa per un brás.*)

¿Me negas tota confiança?

¿Així abandonat me deixas?

¡Ni sabs mentir, ni menteixes
al aterrar ma esperansa!

RAFELA

¡Deixéume!

FELIP

No; dígam que
encara puch esperar.

RAFELA

¡Deixéume! (*Logra despéndres.*)

FELIP

¡Oh! ¡Díghol!...

RAFELA

Faltar

no sé may, ni may sabré.

FELIP

¿Així, insensata, 'l furor
de mon cor provocas?

RAFELA

¡Sí!

FELIP

¿Així 'm desprecias?

RAFELA

No: així

santifico 'l meu honor. (*Pausa.*)

FELIP

¡Oh!...

RAFELA

Calméu aqueix deliri (*Transició.*)
que 'us cega.

FELIP

¡L' estich provant
encara!

RAFELA

¡Y m' esteu donant
el més horrible martiri!...

(*Nova pausa. Felip está ab la ullada fixa á terra, inmóvil. Rafela s' hi acosta, poch á poch, y li diu ab tendresa.*)

¡Felip, tornéu al sossego
que us falta!... ¡Per 'mor de Dèu
vos ho demano!... ¡Miréu:
ab tot el cor vos ho prego!...
Vulguéu al meu prech respondre...

¡Aquest silenci es horrible!...
 ¡No veyéu qu' es impossible
 á vostre amor correspondre?...
 ¡Per lo més sant, reprimíu
 vostre afany y vostre anhel!...

(Moviment en Felip de cert entendriment.)

¡Oh, sí, sí! ¡M' escolta 'l cell!
 No dupto, no... ¡Us eterníu!
 Gracias. ¡Ah! d' aquí endavant,
 Felip, pensaré qu' us dech...

ESCENA V

RAFELA, FELIP, PEPET

(Apareix sobtadament per la porta lateral.)

PEPET Ja estich de tornada.

(Moviment en Rafela y Felip, deuunciant sa sorpresa. Aquést torna al treball dissimulant. Rafela s' aixuga la cara y aparenta gran serenitat, reparant en un signe de Felip á qui no veu Pepet. Aquest pren cariñosament una mà de la noya, fentla avansar.)

RAFELA (¡Oh!)

PEPET (Crech

no m' estaban esperant.)

Escóltam, Rafela.

(A mitja veu, demostrant desconfiansa de Felip.)

RAFELA Digas.

(Esforsantse en aparentar serenitat.)

PEPET ¿Per qué aixugante la cara
 t' he sorprés?... Explicat.

RAFELA ¿Y ara?

¿Ab qué surts?

PEPET ¡No 'm contradigas!

Te deya 'n Felip que...

(Baixant més la veu.)

- RAFELA Res
del que puga interessarte.
- PEPET ¿Res, y he vist llágrimejarte
els ulls? ¡No m' ho diguis més!
- RAFELA Pero si...
- PEPET ¡Moltas vegadas
ja t' ho he dit, parlante d' ell!
No 't ffs de roig cabell,
ni de caras.. malcaradas.
- RAFELA Però...
- PEPET Sí: te mal geniote,
y ménos sab reprimirlo
com més va: qui contradirlo
vol, ja hi acaba del tot.
- RAFELA Mes, Pepet...
- PEPET Tu defensant
sempre á tothom y creyent
que no hi há al mon res dolent
y que tot vitxo es un sant!...
- RAFELA Parlém d'altra cosa.
- PEPET Júst:
en girar full ja s' empenya
perque... 'l senyor mestre renya.
- RAFELA ¡Pepet!...
- PEPET ¡Vaya! Démli gust.
- RAFELA Deyas avans que 'ls francesos...
- PEPET Resolts vindrán per rendí'...
¡Tantdebó fossen ja aquí!
- RAFELA ¡Oh, no!
- PEPET Hi están compromesos.
En Napoleón te més fam
que la mort, segons m' han dit.
- RAFELA Deu ser molt gran.
- PEPET ¡Cá! petit
com jo, pró pitjor que 'l llamp.
Diu qu' en lo seu cap hi viu
un diable gran y un follet:
lo diable fa malbé 'l Drét

ACTE PRIMER

y 'l follet, després, se 'n riu.

RAFELA ¡Jesús!

PEPET A ningú vull mal,
pró si davant el tingués...

(Sonan al lluny dotze campanadas. A las primeras, plega 'n Felip.)

RAFELA Mitjdía.

(Pep y Felip se deseubreixen, y tots tres figuren resar.)

ESCENA VI

Los mateixos, FIDEL

(Entra per la porta foro, capficat, insegur d' ell mateix y com rezelantse d' algú.)

FELIP (L' amo.)

PEPET L' amo.

RAFELA *(Anant á abraçar á Fidel.)* ¡Ah! ¡Es el pare!... ¿Us trobéu malalt?
¿Qué teniu?

PEPET *(Timidament.)* Nostramo, he anat á...

FIDEL M' ho explicarás després.

Ara vés á dinar: vés.

PEPET *(May l' he vist tan capficat...)*

(Se 'n vá per la escala.)

RAFELA (¿Qué deu tenir, pobre pare?)

FELIP ¿Voléu ré?

(Disposat á anársen. Signe negatiu de Fidel.)

(Ap. á Raf.) (Y tu...) *(Signantli reserva.)*

RAFELA *(Id. á Felip.)* (No teméu.)

FELIP (¿Ni un raig d' esperança?) *(Id. á Raf.)*

RAFELA *(Id. á Felip.)* (¡Anéu!)

FELIP (Jo sabré 'l que hi há. Desd' ara

vaig...)

(Desapareix, fixa l' ullada en pare y filla.)

ESCENA VII

FIDEL, RAFELA

(Lo primer s' ha adelantat y permaneceix com absort. La noya queda uns moments en segon terme, contemplantlo, fins que, al parlar, avansa.)

FIDEL   ¡Qué gran deu se' l dolor
que mon esprit afigeix,
quan la cara així 'm traheix,
transparentant el meu cor!
¡Ay! ¡cóm deü habèr crescut,
quan tots reparan en ell!...
¡Pobre, miserable vell
per la desgracia abatut!
¡En vá pénas y sufreixes
per ocultá' 'l teu sufrir!...
Quant més desitjas fingir,
ménos lo que vol fingeixes.

(Pausa. Ara ab un arranch, molt propi del seu caràcter, en que 'l cor lo domina casi sempre.)

¡Basta! Sápigá tothom
lo que 'm... Però no: ¿per qué?
Tal volta encara podré
deslliurarme de... Mes ¿cóm?

RAFELA. Pare... *(Mitj-abrassantlo.)*

FIDEL. Sí: tots escoltème... *(Impetuós.)*

RAFELA. ¡Si estich tota sola ab vos!

FIDEL. ¡Ah!... sí... Millor. Sols tots dos,
hem d' estar, filla.

RAFELA. Diguéume...

FIDEL. Sí: vull explicarho: ansío
tot lo que ara penso dirte,
per més que dega afigirte.

RAFELA. ¡Oh, no! *(Abrassant á Fidel.)*

FIDEL. Cert. En tu confío:

tu ets l' única prenda amada
 que no m' ha fet despedida;
 sense tu, la meva vida
 seria... sombra embruixada.
 Sense tu, després de morta
 ta mare, que veig al cel...

Tu ets mon dalit, mon anhel;
 l' amor sol que m' aconhorta.

Escóltam. *(Fa acostar molt á sa filla.)*

Sobradament

sabs, Rafela, que 'l teu pare
 no era un temps duenyo, com ara,
 d' aquest vell establiment.

Travallant y essent honrat,
 al fi 'l vaig pogué' adquirir
 per mon compte y conseguir
 alguna celebritat.

Sabs l' alegría ab qu' he vist
 prosperar lo que 'ns rodeja,
 y sabs que ambició ni enveja
 un moment m' han posat trist.

Agradat del meu ofici,
 com altr' home haberhi puga,
 ell ha fet que aquí may duga
 el remordiment d' un vici.

¡Oh! ¡Ab quína ventura inmensa
 l' orgull del meu art jo sento!

Per honrarlo experimento
 ansietat y febra intensa.

¡Quántas vegadas, de día,
 m' he extasiat aquí, mirant
 las caixas, elaborant
 á gust de la fantasía,

y la prempsa que, estrenyent
 el motllo, á cada branzida
 es mare que dona vida
 immortal al pensament!

¡Y quántas voltas, de nit,

retirat aquí, tot sol,
 m' ha semblat sentirhi 'l vol
 d' un angelical esprit,
 y he cregut aná' escoltant
 una veu pura y sancera
 dihentme: «Jamay enrera,
 Fidell ¡Avant, sempre avant!
 El teu ofici es ságrat;
 la teva casa es un temple...
 ¡Endavant! Sigas exemple
 d' honradesa y dignitat.
 Travalla perque la ciencia,
 qu' es de la virtut germana,
 escampi en la rassa humana
 la gloria de sa existencia.
 ¡May la ignorancia y l' error
 trobin en ta casa estancia!
 Son l' error y la ignorancia
 vanguardia del deshonor!»—
 Y jo he entés aqueixa veu,
 y, plé de goig, filla meva,
 á las mans no he donat treva,
 ni l' he donada al cor meu.
 Quant més cansat més ansiós
 y més ferm en mon dever,
 creixent sempre 'l meu voler
 com tot voler generós,
 puch creure, sens vanitat,
 que, al véurem, pensa tothom:
 «Mestre Fidel du bon nom;
 mestre Fidel es honrat.»

RAFELA

FIDEL

¿Acás ne dupta algú?

Nó:

però un vil, que amich jo creya,
 y fins com germá me 'l veya,
 fent á m' amistat traició
 y afrontant ¡ay! ma honradesa...

RAFELA

¿Qué?

FIDEL   ¡M' ha robat!
 (Ho diu ab veu sorda, acostantse molt á Rafela é im-
 santli silenci.)

RAFELA   ¿Qué dihéu?

FIDEL   Sí.

Ahí vespre va fugi'
 de Girona... ¡Sa vilesa
 es increíble! ¡Vint anys
 que 'l tractaba y que 'l volía
 ab tot mon cor!... ¡En un día,
 un sigle de desenganys!
 Diner meu y enmatllevat
 per éll me tenía... ¡Oh!
 no mereix del cel perdó
 tanta perfidia y maldat.

RAFELA   ¡Nó!

FIDEL   ¡Pensar que, si 'm mostraba
 amistad, y algun favor
 me dispensaba, 'l seu cor
 de veri s' alimentaba!...
 ¡Pensar que 'm será impossible
 tornar lo que dech!

RAFELA   ¡Deu meu!

FIDEL   Y. . ¡qui no paga 'l que déu
 se fa odiós... se fa aborrible!

RAFELA   ¡Oh!

FIDEL   Perdré crédito y honor...

RAFELA   ¡Nó, nó! Tothom compendrá...

FIDEL   Tothom me malparlará.

RAFELA   ¡Me feu venir tremolor!

FIDEL   ¡Y éll ha sigut!... Nó, nó... Ell no era
 capás...—¿Quí?

(Al fer sa última exclamació Fidel, ha aparegut al foro
 don Gaspar, lo que mou la pregunta del primer.)

ESCENA VIII

FIDEL, RAFELA, D. GASPAR

(Persona de distingits modals; calculadora per temperament y per esforços. Predomini del cap sobre 'l cor, en general, contrastant ab la fogositat de Fidel.)

FIDEL *(Moderantse.)* ¿Es vosté, don Gaspar?

RAFELA ¡Ah!

(No podent reprimir sa satisfacció y ruborissantse.)

GASPAR ¿Puch entrar?

(Somrient desde 'l pas de la porta.)

FIDEL

Pot entrar.

(D. Gaspar adelanta y 's dirigeix á Rafela.)

GASPAR Rafeleta; ¿qué t' altera?

¿Acás téms algun perill?

Fidel: ¡miréu qué vermella

s' ha posat!... ¡Oh-sí: ets molt bella!

Alabo 'l gust del meu fill.

L' alabo tant, que... content,
vinch cabalment á parlar...

¿L' estimas, oy?

RAFELA

Si... estimar

es sentirse 'l pensament

banyat d'imatge constant

que l' ompla de gom á gom,

y es trobá' hermós á tothom

que 'm recordi l seu semblant,

l' estimo, sí: ¿á qué negarho?

A mon pare no sab greu;

mes... vosté...

GASPAR

¿Sentíu? ¿Veyéu?

Es forsa ja 'l secundarho.

FIDEL

¡Oh, gracias, senyor! Sabía

que s' estimaban, mes jo...

contenia sa passió

perque... la vritat, temía.
Vosté es lletrat, vosté es noble;
nosaltres som menestrals...

GASPAR Devant de Deu som iguals.

FIDEL Mes devant del mon....

GASPAR El poble
que respecta als que podém
més qu' ell, y ambició insensata
no deixa arrelá', ó la mata
com nosaltres desitjém;
aqueix poble. ó qui sortit
es d' ell y ab constancia creix,
de l' alta classé mereix
ser volgut y protegit.

Ab aixó, ré 'm fa que 'ls necis
pugan trobá' en nostra aliansa
molt que murmurá': 'ls alcanza
á tots un munt de desprecis.

FIDEL Gracias, don Gaspar. Vosté
te verdadera noblesa.

GASPAR Com amor gran y tendresa
per vostra filla tindré,
quan me 'n siga també.

FIDEL ¡Sí!

Fará molt bé... ¡S fa estimar
tant... tant!...

RAFELA ¡Pare!...

(*En brassos de Fidel.*)

FIDEL (*Amanyagantla.*) Don Gaspar,
perdoni 'l...

GASPAR ¡Si 'us vull així!

Soch també pare, y comprench
qu' en situació un poch suprema,
l' afecte major s' extrema
y... 's vessa del cor.

FIDEL Sí.

GASPAR Entench.

Jo també, al pensar que fòra

- de ciutat tinch al fill meu...
- RAFELA ¿Tornará abiát: fá?
- GASPAR ¿Veyéu?
- Sí: no l' anyoris.
- FIDEL (L' adora.)
- GASPAR (Segú veig el resultat
dels meus plans.)
- FIDEL Pró noya,.. noya,..
tanta passió...
- GASPAR ¿Qué hi fá? Enjoya
son esprit.
- FIDEL Sí, sí: es vritat.
Qui estima segons vol Deu,
es incapás de vilesa:
l' amor es virtut, bellesa...
¡Estíma forsa, amor meu!
- GASPAR Y ara que per tots es ja
vostre festeig consentit,
permétme que tot seguit
á solas puga enrahoná',
filla meva, ab lo teu pare.
- RAFELA ¡Filla seva!... ¡Ah, sí!
(*Ab tendre entusiasme, y va á besar la má á D. Gaspar*)
- GASPAR Ditxós
me fas.
- RAFELA ¡No 'us poséu gelós!...
Primer vostra... y de la mare.
(*Signant al cel.*)

ESCENA IX

FIDEL, y D. GASPAR

- FIDEL Don Gaspar, sense rezel
pot, quant tinga á bé, enrahonar.
- GASPAR Primer...
- FIDEL ¿Qué?

GASPAR

Dech reclamar
vostra prudencia, Fidel.

FIDEL

Es virtut á que si falta
mon llabi, prest ma consciencia
li reprova.

GASPAR

Sens prudencia,
l' home. á vegadas, s' eczalta
inútilment y...

(*Mira ab rezel tots los indrets.*)

FIDEL

(¿Hont irá
á parar?... No sé per qué...)

GASPAR

(Soch oportú: lograré
lo que ansío.)

FIDEL

(¿Qué dirá?) (*Nova pausa.*)

GASPAR

¿Puch contá' ab el jurament
de que no sabrá ningú
lo que 'us vaig á dir?

FIDEL

Segú.

GASPAR

¿M' ho juréu?

FIDEL

Sí: fermament.

GASPAR

Mes... (*Duptant encara.*)

FIDEL

Párli. (*S' assentan.*)

GASPAR

Heu sentit, poch há,
que jo consento en l' amor
de nostres fills.

FIDEL

Sí senyor,
y... no sé cóm puch pagá'...

GASPAR

Permetéume un poch d' historia,
nó perque vulga retreure...

FIDEL

M' ho penso.

GASPAR

Ja podeu veure
que fora mesquina gloria.
A ma confiansa, además,
no m' heu faltat un sol dia,
y... poch caballer sería
que ara favors retragués.
Vaig á altra cosa.—Informat
estich del cop qu' heu rebut;

que, ab certa fuga, heu perdut...
que casi esteu arruinat.

FIDEL Diner d' altri y meu tenia
en mans d' amich qu' estimable
creya jo, y 'l miserable...

GASPAR Ha fugit.

FIDEL ¡Sí!

GASPAR ¡Ay de qui 's fia
d' amichs, Fidel!

FIDEL (*Ab arranch.*) Mes, pe 'l cel,
si l' amiatat es mentida,
¿qué 'ns queda en aquesta vida?
¿Trepitjar gel y més gel?
Si lo més sant se fingeix,
si així 's paga y correspon,
¿per qué no s' ensorra 'l món?
L' home al mon ¿de qué hi serveix?
¿Ha de veure en tota cara
l' art de mentir en acció?
¿Notant que tot es ficció
vil, déu malehir la mare
que l' engendrá? Si es cinisme
de l' amiatat l' entussiasme,
nostra vida es un sarcasme
y l' home, al créixer, s' abisma.

GASPAR ¡No tant!

FIDEL No: rahó sobrada, (*Dominantse.*)
amich don Gaspar, li dono:
al foll despit m' abandono...
No ho faré un' altra vegada.

GASPAR Las penas... de bona lley (*Intenció.*)
solen tenir sempre cura.

A la vostra desventura
jo he posat ja algun remey.
FIDEL ¡Oh, sí! L' acció de vosté
venint aliansa á oferirme
quan sab qu' han lograt ferirme
l' engany y la mala fé,

es una acció que té tanta noblesa, tanta, que jo...

GASPAR Y... ¿si vull compensació desd' ara?

FIDEL ¡Párli! (M' espanta.
¿Cóm es?)

GASPAR Atenéu.

FIDEL Ho faig.

GASPAR En l' ofici qu' exercíu vostra salvació hi teniu...
¿Duptéu? Ja veuréu á hont vaig.

(Nova pausa. Don Gaspar s' acosta més á Fidel.)

Una nació poderosa
á nostra volguda terra
va fent senti' un pes de guerra
que greu martiri 'ns imposa.
Nosaltres d' ella evitem
la branzida prepotenta,
y ab la guerra més sangrenta
á respondre 'ns disposem.

FIDEL No comprench bé 'l que vol dir,
don Gaspar...

GASPAR Més verdader
tot lo que dich no pot ser.

FIDEL Però...

GASPAR Deixéume seguir.

La guerra será simpática
al poble indocte, però
á la part de la nació
que pensa, será antipática.
La política francesa
te molt de reparadora.
La gent sensata deplora
encara la... lleugeresa
d' un Príncep, que, rebel-lat
contra son llegítim pare,
volía atentá'... ¡já sa mare!
¡Don Gaspar!

FIDEL

GASPAR

Es la vritat.

Del Escorial lo procés
s' ha fet públich y... humiliá.
Tením una dinastía...
Nó la califico: s' es
calificada ella prou
mirant ab goig com concilia
un estranjer la família:
l' Emperadó'. ¿Us vé de nou
sentí' aquest llenguatje?

FIDEL

Sí:

li confeso.

GASPAR

Sou molt noy.

Penséu...

FIDEL.

¿En qué?

GASPAR

En que 'n Godoy...

FIDEL

No 'm parli d' un sér així.
Perque l' ódio com sab Déu,
perque l' aborreix el poble,
al Rey estimem el doble
que ho faríam.

GASPAR

Escoltéu.

Las entradas d' imperial
exércit que a Espanya acut;
la complacent actitud
de la Cort, ¿no es prou senyal
d' un domini inevitable...
d' una intervenció forcosa?

*(Durant tota aquesta relació, Fidel, que va ajupint lo
cap, deu mostrar, si bé sóbriament, sa repugnancia.)*

Y... ¿quí sab? Molts cops odiosa
dinastía es favorable.

Moltas vegadas s' altera
lo regnat d' una nació,
y... no s' enfonza, sinó
que, cambiant, guanya y prospera.
Y, apart aixó: ¿quí 'm dirá
que va aprofitar á algú

lluytar pél d' Austria? Ningú:
 Felip d' Anjou 'ns dominá.
 Duya exércit poderós,
 y no 'l van poder combatre
 nostres avis... els va abatre,
 y després... ¡Es horrorós
 recordarho!... Tal venjansa
 dels temeraris prengué...
 ¡Fou exemplar!... Ara ve
 segon cop l' ardida Fransa
 y...—Escoltéu.

(Baixa molt la veu, i costantse á Fidel, y 's cerciora de que están sols.)

Se necessita
 dels impresors... Vos podéu
 servir y... 'us enriquiréu.
 Teníu: aixó us ho acredita.

(Ofertintli una bossa ab diner.)

Hi há quarantá unsas en or:
 estampéu secretament
 lo que 'us diga y... al moment
 seréu ben pagat. ¡Valor!

(Es tanta la indignació de Fidel, que no sab cóm comensar á respondre. Pausa. A la fi, agafa á don Gaspar y s' hi acara ab lo front molt alt, després de ferli donar un pás.)

FIDEL   ¿Puch dirli més?

GASPAR   *(Ab cert terror.)* ¡Oh!

FIDEL   *(Sens deixar-lo de la má.)* ¡No: fit
 á fit guáytim! ¿Y vé encara
 mostrantme?... ¡Surti desd' ara
 de ma presencia! 'L meu pit
 respira alé venenós.

M' horroritza fins sa imatge... *(Deixantlo.)*

GASPAR   Jo...

FIDEL   ¡Surti! Semblant ultratje...

GASPAR   ¡Fidell!

FIDEL

¿Encara?

GASPAR

¡Ay de vos!

Lo tracte heu romput.

FIDEL

Ho sé

y... no puch donarme conta
de cóm no 'm mata l' afronta
d' haber tractat ab vosté.

GASPAR

Vostra filla... sens pietat...

FIDEL

¡Rafelal

(Cridant.)

GASPAR

¡Qué! ¿A dirli anéu?...
¿Aixís de mentir sabéu?
M' heu jurat...

FIDEL

Cert: li he jurat

callar y... dech sostení'
lo meu jurament.

GASPAR

¡Quán neci

sou!

FIDEL

¡Surti d' aquí!

GASPAR

Despreci

mereixéu.

(Preocupat va á marxar per l' esquerra.)

FIDEL

Nó: per allí.

(Signantli la porta-foro, ab acititut sostinguda.)

ESCENA X.

FIDEL

(S' ha deixat caure sentat á una cadira.—S' alsa.)

¡Quánta infamia y quánta mengua!

¿Y jo he pogut escoltarlo?

¡Ah! ¡l' infern deu ajudarlo

quan no li he arrancat la llengua!

¡Mercadejá' ab mon honor!

¡Proposarme que baixés

al nivell seu y volgués

á ma Patria ser traïdor!...

¡Pretendre posá' al servey
 del estranjé 'l meu ofici!...
 Fill de la maldat, del vici,
 home sens patria ni lley...
 Vés á captar la deshonra
 entre la turba infamada;
 vés, que ta sola mirada
 es un sacrilegi d' honra.
 Pobresa... Miseria... Esglay...
 Perdició... Tot abans qu' or
 amassat ab deshonor.
 ¡May deshonra, Fidel,... may!

ESCENA XI.

FIDEL y RAFELA

RAFELA   ¡M' heu cridat, pare?
 FIDEL   Sí... ¡Acóstat més!... Vína.
 ¡Míram, filla del cor!
 ¿Véus en ma cara un signe de vilesa?
 ¿Véus senyals de maldat en aquest front?
 Lo llabi, que 'l teu llabi
 ha besat tantas voltas amorós,
 ¿póts creure que blasfemi
 bojalment?... Dígam, filla: ¿acás tothom
 no té 'l deber de créurem home digne?
 ¿Acás hem dat motíu al dupte odiós
 porque ningü...

RAFELA   ¡Calléu! ¿Una calumnia
 don Gaspar ha cregut? Nó, nó: ell no pot
 duptar de vos.

FIDEL   Donchs... dupta
 com altre no podría.

RAFELA   ¿Ell?
 FIDEL   ¡Ell, sí!
 RAFELA   ¿Cóm,

si 'm vol per filla á mí, la filla vostra;
 si ha consentit, fa poch,
 en l' amor que 'l seu fill jurat me guarda?...

FIDEL

¿Ell?... ¿Tu?... Sápigas... ¡No!

RAFELA

¡Calxéuvos, pare meu!

FIDEL

(¿Cóm tinch de dirli

qu' ha d' oblidar per sempre, quan son cor...

Sí: haig de dirli desd' ara...)

Rafela... (*Anant altre cop á revelarho tot.*)

RAFELA

Pare...

FIDEL

(No: no tinch valor.

¡No puch!... ¡L'estima tant y... tant la estimol!)

(*Pausa. Fidel, abrassant á Rafela, s' ampara del cap d' aquesta y l' amanyaga y besa, á la fi, ab trasport.*)

¡Beneyta ta ignocencia!... May el mon

implacable la estulli... Sérvat pura

com de las bellas flors

las primeras essencias, com de l' aygua

las corrents amagadas dintre 'l bosch...

¡Qu' hermosa qu' ets! ¡Qué bona! Tu mereixes

que 't preservi 'l bon Deu de tot dolor;

que si devem sufrirlos, tots ells caigan

sobre mí... ¡Adéu, adéu, filla del cor...

¡Un altre petó encara!...

¡Un altre!... No puch més... ¡No puch, Senyor

ESCENA XII

RAFELA, aviat PEPET

RAFELA

¿Quína pena es la seva?... ¡Y s' imagina

que puch ésser felís!... Ignóra 'l dol

que primer... ¡Cóm tremolo!

El cor se 'm núa tot...

No ser d' ell... ¡Imposible!...

Desfer no pot ja 'l mon

l' amor nostre... Lligada

á ell, sóls deslligans podrà la mort. (*Trançició.*)

¡Oh! Sí 'm sintís el pare...

Sí ell sàbes... ¡Quín afront!...

Tots me creuen un angel, tots me creuen...

¡Cálla!... Serénat, cor!...

No puch... Ulls fits me guaytan...

Sento aquí una estrenyor

qu' 'm priva 'l respirar... Brunzeixen riallas

ab gemechs... ¿Qu' es aixó

que sento?... ¡Mare!... ¡Mare!...

PEPET (*Entrant molt alegre.*) Rafeleta...

RAFELA ¡Ay! (*Esglayada.*)

PEPET ¡Soch jo, maca, jo!

RAFELA ¿Qué hi ha?

PEPET ¡Qué hi ha d' haber! ¿No 'm véus alegre

com un casori rich? ¿com un rector

que cobra tots els delmas y primícias,

casant y batejant á drèt y á tòrt?

¡Alégrat, polla maca!

RAFELA Pró bé: ¿qué hi há, Pepet?

PEPET ¡Y no 'n te prou

per compendre... 'S preparan

á venir prompté aquí.

RAFELA ¿Quí?

PEPET Ells.

RAFELA ¡Ells! ¿Quí son?

PEPET ¿Quí? Gent de tot el Birri:

gent vell, bons minyons,

menestrals y burgesos...

¡Vaja! ¡'T dich que fan goig

ab el pendó qu' han fet á esgarrapadas

el casullayre vell y 'l seu nevot!

(*Comensa á sentirse murmuri de gent acostantse.*)

RAFELA ¿Y dius que venen per...

PEPET (*Entusiasmat.*) ¡Quína forrolla!

Al menos me farán... cabo segon

de malicia civil!... ¡Ah! ja m' hi trobo!...

Per có ja 'm faré ab tu: ¡no só orgullós!
 Pró vé. *(Empenyentla vers l' escala.)*
 RAFELA   ¿A hónt?   *(La remor s' acosta.)*
 PEPET   A avisar á n' el teu pare
 que baixi totseguit, que 'ls sento aprop.

ESCENA XIII

PEPET, aviat FIDEL, y al fi, Sr. SARRIÁ

PEPET   ¡Ah! ¡poch l' amo se la pensa
 semblant sorpresa! ¡Els murriets
 s' ho duyan tan calladets!...
 Avuy la historia comensa
 dels Peps, Pepons y Pepets!
 ¡Qu' estich content! En renou
 me fa anar tanta a'egría
 com dintre 'l.cor se 'm remou...
 A fè, á fè, ara ballaría
 sardanas y tirabou,
 y ball plá y rodó y ballets,
 balls d' homes y de baylets
 y quant inventarse puga
 del ram de la ballaruga
 péls dansants més belluguets.
 Soch l' argent-viu y m' agrada...
 Ja s' acostan més... ¡Qué grossa
 la cridoria!... ¡Hi há gentada!...
 Reíra de Bat sentada,
 ¡y qué tarda aquella mossa!
 ¡Nostramo!... ¡Vátua aquell Sant!...
 ¡Nostramo!...

FIDEL   ¿Qué hi há, bergant?
 ¿Quí dius que ve?   *(Fressa fora.)*

PEPET   Tot el Barri...
 ¿No sentiu aquest xivarri?

SARRIÁ   ¿Se pot passar?

FIDEL   ¡Endevant!

ESCENA XIV

FIDEL, PEPET, Sr. SARRIÀ, seguit dels CIUTADANS primer y segon, y
molta gent de tota mena

(*Lo Ciudadá primer du l' estandart.*)

FIDEL ¿Qué hi há?

SARRIA Entréu.

(*A la gent que s' havia quedat agrupada al pas de la porta.*)

Fidel amich,

la qüestió es la més senzilla:

Girona 's tem que perilla;

amenassa l' enemich.

FIDEL Cert.

SARRIA La guarnició es valenta

y secundarla bé cal...

Donchs!... per tractarne ab formal

empenyo, som á l' Imprenta.

FIDEL Párl!i!

SARRIA 'L Barri té resolt

organisarse.

FIDEL Molt bé.

SARRIA Miréu. (*Signant lo pendó ó estandart.*)

FIDEL Sí.

SARRIA Y vos heu de sè'

qui 'l regeixi. Aixís ho vol.

CIUT. 1. Aixís es. (*Tothom aprova.*)

CIUT. 2. Sí.

FIDEL Jo...—¡Oh! Acceptat.

ESCENA XV

Los anteriores y RAFAELA

(*Apareix en lo replá de l' escala; baixa algun escaló y s'atura.*)

RAFAELA (¿Qu' es?...)

FIDEL (Don Gaspar veurá així
quí soch jo y ¡quán lluny de mí
ell y 'ls seus vull!)—Vanitat
no es que 'm mòu á admetre 'l lloch
que m' ofreix vostra confiansa:
es... la fogosa esperansa
de mostrar bè lo que soch.

SARRIA ¡Bé, Fidel!

(*Ho diu, estrenventli la má. Tots ó casi tots lo rodejan felicitantlo.*)

CIUT. 1. ¡Visca! (Tots responen.)

ESCENA ULTIMA

Los mateixos, ENRICH

ENRICH ¡Amor meul
(*Apareixent ab gran trasport d' alegria.*)

RAFAELA ¡Enrich! (*Descendint per anar vers á ell.*)

FIDEL ¡Nó, desventurada!

(*Ho diu horroritzat, impedint lo moviment de sa filla.*)

RAFAELA ¡Pare! (*Ab tendra reconvenció.*)

FIDEL ¡Lluny! (*A Enrich.*)

ENRICH ¡Es ma estimada!

FIDEL ¡Es ma filla! (*Abrassantla y protejintla.*)

ENRICH ¿Qué volèu
dir?...

RAFAELA ¡Oh!

ENRICH Contemplo ab esglay,

tal actitut, y 'm subleva...
Jo la adoro.

FIDEL   Es filia meva!

ENRICH   Será ma esposa

FIDEL   ¡Jamay!

*(S' han format dos grupsos designu ils.—Fidel, que conti-
núa protegint á sa filla esglayada, está del costat del
grupo més numerós.—Quadro.)*

FI DEL ACTE PRIMER

Acte segon

Igual decoració

ESCENA PRIMERA

PEPET, RAFELA.

(La primera sentada, plorant. Lo segon li te una ma.)

PEPET Jo no sé per qué ets aixís
d' una mena tan y tan...
no sé cóm... Com més aném...
¿Per ventura 'l pots curar
plorant, dona de Deu? No.
Si 'l plorar, com vas plorant
hi valía, t' asseguro
que aixuts no veurías pas
els meus ulls, sinó més molls
que la mare del Onyar.
¡Vaja, créu al senyor mestre!
¡No ploris, que aixó no val
la pena!... La malaltía
ja ha fet el tom: ja ha passat
el perill; ja fa dos días
que l' amo va millorant;
que no 'l visita com metje
el doctor senyor Sarriá,

¿... ¡vaja! fora modestia:
jo hi entench un xich en mals,
y 't dich que, dintre dos días,
l' amo estará ben curat.
Ab aixó, aixéca 'l capet.

(Tocantli 'l cap, per sota la barba.)

¡Vaja!... Ríu per sota 'l nas...
ó per sobre, com te sembli:
ja sabs que la varietat
m' engresca... ¿No vols pas riure?
¡Ay! Temo que...

RAFELA

PEPET

Ja se sab.

¡Sempre tems! Una vegada,
qu' estaba un pel constipat
ton pare, ja dos ó tres
mocadors vares mullar
de llágrimas.

RAFELA

PEPET

Es que. .

Rés:

ets ploranera; acabat.

RAFELA

PEPET

¡L' estimo tant!

¡Jo diria!

Com que t' es pare y 's fa
voler... A mí no me n' es,
y per ell fora capás
de vendre 'l sol un mitj día
d' hivern lo més cargolat.
Pró... l' estimá' es una cosa
y un' altra cosa es mullar
mocadors per 'mor de Dèu,
plorant per amor dels sants.

RAFELA

PEPET

¡Ay!

¡Las donas, en pegantla
per ser bonas, feu passar
més mals ratos!... Mes, per có,
sígaho sempre, ¡ey!

RAFELA

Pujo á dalt,
que ja deu está' impacient.

PEPET Primé espéra un xich. (La dete.)

RAFELA ¿Qué hi há?

PEPET Aixúgat bé 'ls ulls y... dígam:

(Baixant la veu y ab carinyosa traydoria.)

¿Es per ell sol ton plorar?

¿Plóras sóls perque ton pare
malalteja, ó perque va
dir á l' Enrich teu que...

RAFELA ¡Cálla!

No redoblis el meu mal.

¿Per qué 'l tractá d' aquell modo
tan rigorós y soptat?

PEPET Perqué... ¡Ah, just! Perqué... ¡No ho sé,
noya!

RAFELA ¡Ay de mí!

PEPET

Res: será

perque... no 't deu convenir
l' Enrich. Bé; te 'n buscará
d' altre y... ¿vóls que jo te 'l busqui
sà y condret y més trempat
que cap ginjol? Dígam sí,
y te 'n duch un gavadal
de galans cap-negres, rossos,
de morenos y de blanchs
y de tota lley de menas
trobadas y per trobar.

¡No te 'n dich res, si m' hi poso!

No 'n coneix poch qu' estarán
més xuroys de que tu 'ls vulgas
que de trobá' un dineral...

de diner ¿Qué 'm dons y 't porto
tots el nuvis del mercat?

RAFELA ¡Ay, Pepet, qué poch coneixes

las penas qu' estich passant!

Densá qu' he vist á n' el pare
tan resolt...

PEPET

¿Y bé: qui sab?

Si, al cap d' avall, tot s' arretgla,

també aixó s' arretglará.
 Y ara... vésho á veure, vésho...
 ¡Ah! Atúrat un xich, avans,
 y digasme, la má al cor:
 ¿Prométs que no tornarás
 á fer més la... plora-micas?

RAFELA

Sí.

PEPET

Es que sinó... hi regnarà
 l' adova-donas. *(Amenassant.)*

RAFELA

Adéu.

PEPET

¡Tente comptel Has de pensar...

RAFELA

¿Qué?

PEPET

¡Que si Deu tè un bastó,...
 jo 'n tinch dos!

RAFELA

(Anántsen.) *(¿Quán sortirás
 de duptes, cor meu? ¿Quín' hora
 nostres dóls s' acabarán?)*

ESCENA II.

PEPET, després senyors SARRIÀ y ANGLESOLA

PEPET

Aixó es aixó; he conseguit
 sossegarla y... ¡Endavant!...
 ¡Pobra xicotat... ¡Sí! ¿Y l' amo?
 ¡Pobre! Es tan sentit y tan...
 Per ell la Rafela es tot,
 y 'l bon Sant Narcis nos guart
 de que la vejés postrada...
 Se 'ns moriria d' esglay.—
 ¿Y 'n Felip? En tot avuy
 no l' hem vist. ¡Bon vent! ¡Ni may
 que tornés! ¡Pse! Per la feyna
 que tenim de molt temps há...
 Noy..

ANGLES.

SARRIA

Argent-viu...

PEPET

¡Oy! Vostés...

Ben vinguts y ben trobats.

Vengan esos cinco... vengan...
No estranyin el castellá.

¿Soy ó no soy *aprendiente*
de guerrero?... ¡Voto á tall...

SARRIA ¿No hi há pas novetat?

PEPET No,

senyor doctor. Baixará
l' amo totseguit.

ANGLES. ¡Oh! Molt

mal fet: ¿eh?

(A Sarriá.)

SARRIA No: ben pensat.

ANGLES. Si molt reforsat no 's troba...

SARRIA Aixís se reforsará.

Jo estich que fer l' exercici
que 's pot, es bo.

PEPET Aixó es vritat:

desde que faig l' exercici
pe 'ls barris del Mercadal,
ab la carrabina, créguin
que 'm trobo molt millorat.

ANGLES. No es aixó, argent-viu: tu parlas
d' exercici militar...

PEPET Sí, senyor: no 'n coneix d' altres.

Exercici es portá 'l pas,
y apendre 'l maneig de l' arma
per lo que avuy per demá...

Preparen, apunten, fuego...
Descarga cerrada... ¡Brrram!...

ANGLES. ¡La guerra, sempre la guerra!

SARRIA ¡Vaja, déixi 'l sumicar,
senyó Anglesola! A la guerra,
ab guerra 's respon.

PEPET. Es clar.

ANGLES. Y... parlant d' un' altra cosa:

¿encara no s' ha esbrinat
el motiu d' aquella escena
que jo no vaig presenciar,
vull dí 'l retxassar l' Enrich

y...

SARRIA No sòls no n' hi he parlat
á 'n Fidel, sinó que crech
convenient no recordar...
Com qu' está convalecent...

ANGLES. Comprench. (*Apareix Fidel ab sa filla.*)

PEPET L' amo.

SARRIA (Aném al cas
aviát, y entornémsen.)

ANGLES. (Bé.)

SARRIA (No convé gens abusar
del seu cor sensible...)

ANGLES. (Entench.)

SARRIA (Que 'l remey no 's tornés mal.)

ESCENA III

Los anteriors, FIDEL, RAFLA

FIDEL No cal que 't cansis... Vaig sol.
Senyors... ¿per qué no s' assentan?
¿No saben, de molt temps fa,
qu' aquí son á casa seva? (*S' assén.*)

SARRIA Gracias, Fidel; jo no puch
entretenirme. M' espera
la Comissió d' Armament.

ANGLES. Y á mí la senyora.

PEPET (Ho creyam
sense qu' ho digués.)

SARRIA Per tant,
aném al cas. Com ma ciencia
humil preveya, ja esteu
reforsat, y aixó 'ns alegra
molt, com ja podeu pensar.

FIDEL ¡Oh! Grans mercés, senyor metje.
Senyó Anglesola...

ANGLES. Deixéuvos

de...

- SARRIA Sí; just. Aném per feyna.
Volíam dirvos, Fidel... (*Pèls dos joves.*)
- FIDEL Entench. Noy, vésten á veure
si... está malalt en Felip,
ó qué té. Tu, noya, espera
á dalt, fins que 't cridi.
- PEPET Hi vaig.
(Mentrestant veuré la genta (*Anántsen.*)
d' armas tomar, y sabré
com pinta y... etcetra, etcetra.)

ESCENA IV

FIDEL, senyors SARRIÀ y ANGLESOLA

- FIDEL Díguin, senyors.
SARRIÀ Ja sabeu
que 'us som amichs molt de veras.
FIDEL Prou.
SARRIÀ Donchs, volem demostrárvosho
no esperant que vostra llengua
parli, vencent el rubor
natural.
- ANGLES. Tal es la idea
qu' ha mogut á concertarnos.
SARRIÀ Més clar, Fidel: la vilesa
d' un amich fals y malvat
coneixem.
- ANGLES. Girona entera
la sab.
- SARRIÀ Ab aixó...
(*Ficantse la mà á la butxaca.*)
- ANGLES. Ab aixó...
- SARRIÀ ¡Aquí teniu cinch unsets
que 'm sobran de la conducta
cobrada; son ben complertas;

no cal que 'l tirabuquet
se cansi!

FIDEL   Però...

ANGLES.   M' especta
ara á mí 'l parlar: sumadas
las cinch ab set d' una venta
precedents, que no 'm fan falta,
fan rodona una dotzena.

(Las oferéix á Fidel, igual que 'l senyor Sarriá.)

SARRIA   Ab dotze doblas de quatre,
—que valdament fossen trenta,
si trenta 'n necessitéu,—
creyém qu' eixiréu de penas
y que quedarà escursada
la vostra convalescencia.

ANGLES.   No ho prenguéu per mal cantó!

SARRIA   No es caritat: es sóls deixa.

ANGLES.   Es anticipo de fondos
graciòs.

SARRIA   Just.

FIDEL   *(Commogut.)* ¡Quánta noblesa!
¡D' aixó 'n dich amichs!

SARRIA   Si vos
apurats de diné 'ns veyau,
¿no faríau altre tant
per nosaltres?... Rés; prenéulas.

ANGLES.   Utleulas bé. Podéu.—

SARRIA   Y debéu.

FIDEL   Jo...

SARRIA   ¡Fóra réplicas!
Sou amich, sou compatrici...

ANGLES.   Sou home de bona mena...

SARRIA   Ademés, sou capitá
del Barri per la defensa,
quan convinga, y 'l diner
pot faltarvos...

ANGLES.   ¡Fóra réplicas!

SARRIA Vaja, Fidel: aquí van.

ANGLES. Deixéu escrúpols...

SARRIA De vella.

ANGLES. Tenú.

SARRIA Y adéussiáu. Jo tinch
d' anármen á Santa Eugenia,
després de la Comissió;
dos malalts pobres m' hi esperan
y... 's fa tart, noy tendre.

FIDEL ¡Avans,
no 'm neguin la ditxa inmensa
d' abrassarlos!

ANGLES. ¡De tot cór!
(*Fidel está al mitj.*)

SARRIA ¡Apretéu fort, bona pessa!

ANGLES. ¡Sí, home sí!

FIDEL Ma gratitut
per vostés ha d' esse' eterna.

SARRIA Ens unía l' amistat,
y ara 'ns uneix més la idea
de la Patria. ¿No fá?

FIDEL ¡Oh, sí!
¡Per vostés dos y per ella,
nó una vida, cent mil vidas;
nó jo, fins ma rassa entera
sacrificaría!... ¡Ah! ¡No
puch expressá'm! Del cor vessa
l' afecció més pura y gran
que pot sentirse en la terra.

(*Los hi agafa las mans y 'ls hi besa.*)

SARRIA ¡Amistat y Patria!

FIDEL ¡Oh, sí!

¡Sempre!

ANGLES. ¡Fidel!...

FIDEL ¡Sempre, sempre!

ESCENA V

FIDEL, aviat RAFELA

FIDEL   ¡Amistat!... ¡Bella, sagrada
 llar hont s' engrandeix l' esprit;
 remey que sempre ha guarit
 l' ánima desesperada!
 Am istat: font d' heroisme;
 ara m' ho diu la experiencia:
 quan s' enfosqueix la consciencia,
 tú 'n fujes com d' un abisme.
 ¡Rafela; oh, Rafela!

(Molt joyós cridantla.)

RAFELA

¡Pare!

FIDEL

¡Mira!

RAFELA

¡Or!

FIDEL

Sí: ditxosos som.

Or per satisfé' á tothom
 lo que dech.

RAFELA

¿D' ells?

FIDEL

Sí: d' ells. Ara

me l' han prestat generosos...
 Tu sabs que no 'm cega l' or,
 mes ara... 'l beso ab l' amor
 que besa als fills carinyosos
 la mare; 'l beso veient
 qu' aquest or allunya, evita
 tota deshonorant sospita.

RAFELA

¿Quí sospitava?

FIDEL

¡Ah! La gent,

que desgracias no coneix,
 creu que malpensant no s' erra,
 y en mals pensaments s' aferra
 com més nostra angunia creix.

RAFELA

¡Món pervers! ¡Qu' aixís s' enganyi!

FIDEL

Adéu. Vaig á calcular

l' inversió que dech donar
á...

RAFELA   ¿Voléu que 'us acompañi?

FIDEL   No. Primer...

(Sí: ha arriuat l' hora
de que li diga... Es dever
fatal... Ho té de saber:
no esplicarme indigne fora.) (*Pausa.*)
Tu sabs ab quanta energia
vaig retxassá 'l teu promés.

RAFELA   ¡Oh, sí!

FIDEL   Que parlarli més
vaig privarte.

RAFELA   Jo temía
demanárvosen rahó;
el doctó' 'ns va prohibí'
retraure... ¡Mes á la fi,
calméu ma inmensa aflicció!
¿Per qué del vostre devant
llensáreu al qu' en mi fía?
¿Algun crim ó fellonía
vos n' han dit?... ¿En un instant,
de pare amorós y tendre
vos han tornat dur y cruel?
Si aqueix amor es mon cel,
¿cóm un pare me 'l vol pendre?

FIDEL   Paraula jurada 'm priva
darte rahó del que veus;
mes... llensar ton amor deus:
siga l' ombra fugitiva
de núvol negre en estany
posat per Déu á racés...
L' Enrich no pot serte més
amant... ni amich... ni company.

RAFELA   ¿Donchs á morí' 'm condemneu?

FIDEL   ¡No!

RAFELA   Guaytéu... ¡El plor m' ennuega!
Vostra voluntat m' entrega

á etern dolor... ¿No 'm miréu?
 ¿Per qué vostra ullada així
 de las mevas se desvía?
 ¿Quí es que á l' Enrich calumnía
 que 'us torna tan cruel per mí?
 Mon amor esperansat
 va créixer. Soptat rigor
 no 'l pot matá' aquest amor.
 ¡Pare, tinguéme pietat!
 (¡Cóm escoltarla impassible!
 ¿Cóm batre aqueixa passió?)
 Filla meva...

FIDEL

RAFELA

Pare...

(*Fa la exclamació esperansada ab lo moviment de revelació de Fidel.*)

FIDEL

Ell... (¡No!

¿Qué anavas á fé'?... ¡Impossible!)
 Obeheix.

RAFELA

¡Oh!

FIDEL

No serás

sa esposa... No; no pots serho...
 Deu no ho vol... no pot volerho...
 (¡Ay de mí! 'M sento incapás
 de lluytá' ab tanta bondat...
 La meva vencentme sento...
 Ansío dirli y... ¿Qué intento?
 Callar dech: ho tinch jurat.)

RAFELA

¿No 'm diheu?... ¡Bé veyeu, pare, (*Retenintlo*)
 qu' es un martiri espantòs
 el' que m' imposeul... ¿Sóu vos
 aquell que la meva mare
 tant estimá, contemplant
 lo qu' erau y 'l que 'm volíau?
 ¿Sóu vos aquell que sufríau
 ab mon sufrir tant y tant?
 ¿Quín malefici ha pogut
 transformarvos?

FIDEL

¡Cálla, ¡oh! cálla!

RAFELA No puch... ¡No! ¡Mon cor batalla
per lográ' aqueixa virtut
que 'm demaneu, mes en va!
¡No la podré consegú'!
FIDEL ¡Ay de tu, filla, ay de mí...
si no logras oblidá'!

ESCENA VI

RAFELA

¡Es mon pare!... Ho es: li dech
vida y amor. Mes... ¿no 'm deu
ell á mi pietat?... ¡No 'm creu!
¿Estich cega ó está cech
ell?... ¡Ho está! ¿Cóm no 'm declara
el móvil funest que 'l guía?

(Va fosquejant.)

¿Per qué tem, y á qué eixa impía?
resolució?... ¡Pare... pare!... *(Moviment.)*
Sí: á dirli tot; á obligarlo... *(S'atura.)*
¡Oh! ¿Qué anaba á fer? ¡Y estant
malalt!... No, no: ¡quín espant!
¡May! ¡May! Sería matarlo.

(Queda la cara entre las mans.)

ESCENA VII

RAFELA, FELIP

(Felip entra ab precaució.)

FELIP ¡Rafela!
RAFELA ¡Ah! ¿Vos?
FELIP ¿Qué t' assusta?
¿Só acás esprit infernal?

RAFELA Mes... ¿veniu sòls á rependre
vostra feyna? ¿A trevallar
tant tart?

FELIP Sí: vinch á rependre
ma feyna.

RAFELA 'M doneu esglay...
¡Fugíu!

FELIP ¡No cridis, Rafela!
¡Escóltam, escólta avans!
¡Desde que vaig dirte «¡estímam!»
y vaig sofrí 'l desengany
de tos llabis, nit y día
m' he sentit desesperar
com qui llum ansía, y ombras
veu, y eternas soledats
hont sòls udolan las feras
iradas pe 'l temporal!
Al desengany la venjansa
segueix, Rafela, manant,
y... la venjansa insidiosa
prest guanyá ma voluntat.
¡Quína véu més encisera
es la seva! ¡Ab quín afany
he escoltat lo que m' ha dit
y he somrigut escoltant!
«Ja que 'l sol no daura 'l cel
que voldrías aclarat
per mars de llum y de vida,
¡ab quín goig veurás el llamp
serpentejanthi feréstech,
heralt de la tempestat!

RAFELA ¡Oh!...

FELIP ¡Rafela, has d' esser meva!

RAFELA ¿Vostra jo?...

FELIP Meva serás,
si 't dich que de ma venjansa
dependeix lo més sagrat
de la existencia d' aquell

que la teva 't va donar.

RAFELA ¡Parléu!

FELIP ¡Ah! ¿Ara vols que parli?

¡No cridas ja com avans

á ton pare!

RAFELA ¿Quín misteri

horrorós va degotant

de vostras paraulas? ¡Oh!

¿Quín es vostre intent? ¿Hónt va?

¿Qué 'us proposéu? ¿Qué podéu

vos contra mi?

FELIP ¡Baix!... ¡Més baix!

Si algú arrivés á sentirte...

T' he dit, y no t' he enganyat,

que puch venjarme... ¡Ara 't dich

qu' ho puch fé aviat, molt aviat!

RAFELA ¡Ah!

(*Cau assentada gemegant. Felip s' hi acosta poch á poch y li diu marcadument:*)

FELIP ¡Una paraula, Rafela!

¡Un sol mot y... fugirá

el grán perill qu' amenassa,

y que, de prompte, qui sab

el dany, l' inmens dany que pot

extendre!... Fins pot matar

á ton pare.

RAFELA ¡M' enganyeu!

M' ho diheu per espantarm'

y obligarme...

• FELIP ¡Nó!

RAFELA ¡Ah, nó, nó!

Pintada veig la vritat

més horrible en vostra cara...

Sí, sí; de tot sou capás...

¡Pare!...

FELIP Ja me 'n vaig... No cridis.

Tu ho vols... Siga. Prest será.

(*Va per sortir. Rafela está sentada, lo cap entre las mans y d' esquena á la porta, de modo que no s' adona del rápit diálech entre Felip y don Gaspar.*)

ESCENA VIII

RAFELA, FELIP, D. GASPAR

GASPAR (Felip: ara es l' hora: anéu...
Per servirme pagat sou
en la meytat...)

FELIP (Sí: al moment.)

ESCENA IX

RAFELA, D. GASPAR

GASPAR Rafela... (*Ab veu baixa adelantant*)

RAFELA ¡Ah! ¡Sortíu!

GASPAR ¡Soch jo!

RAFELA ¿Vosté? ¿Es vosté?...

GASPAR Sí. ¿Rezelas?...

RAFELA ¡Sí! ¿A qué negarli, senyor?
El meu pare...

GASPAR ¿Hónt es?

RAFELA A dalt
ocupat.

GASPAR (¡Respiro!) Donchs...
sé que temerari 's nega
á darte, Rafela, un goig
que fora 'l meu, com bé ho sabs.
El meu fill, esclau resolt
de sa paraula, prendat
de tu com may y dispost
á darte 'l seu nom...

RAFELA ¡Oh, sí!

Es digne... M' ho diu el cor
día y nit.

GASPAR

Peró 'l teu pare...

RAFELA

¡Ah, ni ombra d' explicació!

GASPAR

¿Es dir que res t' ha explicat?

RAFELA

¡Res! Ni veyent el meu plor...

GASPAR

(Ha cumplert.) No importa: avuy
jo la teva salvació
puch ésser... ¡Jo solzament,
si tu al meu zel correspons!
Escólta bé...

RAFELA

Escolto.

GASPAR

Aviat

un amarguíssim dolor
ha de sufrir el teu pare...
Llavoras sa salvació
será venirme á trobar
tu, y dirme ab resolució,
devant quí 't diga, que ansias
serme filla... ¿Dúptas?...

RAFELA

¡Oh!...

GASPAR

¿Pots creure que mal te vull,
quan sabs...

RAFELA.

Rahó té.

GASPAR

No pots
abrigar duptes... Silenci,
filla meva, y decisió.

RAFELA

Peró esplíquim...

GASPAR

¡No: després

No puch detenirme un sol
minut més... (¡Oh! A la fi alcanso
realisar mas intencions.
¡Menestral de mena altiva,
prompte abaixarás el front!...)

ESCENA X

RAFELA, després ENRICH

RAFELA ¡Quánt misteri!... ¿Hi dech confiar?
Sí: m' estima, y sa tendressa
m' ampara com sa noblesa...
¿Cóm me podria enganyar?

ENRICH ¡Rafela!

RAFELA ¡Oh! ¡Fuig, insensat!

ENRICH ¡Fugir! No: dispost aquí
vinch per vence ó per morir!

RAFELA El meu pare...

ENRICH Sí: que aviat
ens sorprenga: es lo que ansia
mon cor. ¿No ets constant?

RAFELA ¡Oh!...

ENRICH Nega

lo que veig!... ¡Ton dol no ofega
el teu amor, vida mía!

No: tu ja no 't pots avenir
á abandonarme, no.

RAFELA ¡Mare

meva! .. ¡Vésten!

ENRICH ¡Nó!

RAFELA ¡Si 'l pare

ve, á sas mans tu pots morir,
matantme!... ¿Per qué exposar
ta vida á la meva unida?

¡Faltarme la teva vida!...

Que 'm faltin ulls per mirar,
boca per contar l' anhel
que gloria divina 'm dü;
peró tu... ¡no 'm faltis tu,
si no vols que 'm falti 'l cell!

ENRICH Mes...

RAFELA ¡T' ho prego agenollada,

ENRICH!... Vésten... ¿No te 'n vás?
 ENR CH ¡Júram que meva serás!
 RAFELA ¡Teva ó morta!
 ENRICH (*Abrassantla.*) ¡Oh, ma adorada
 Rafela!... Júram encara
 que si ell persisteix un día,
 sòls un, ferm en sa ordre impía...
 RAFELA Per se ta esposa, mon pare
 deixarè... Sí: ¿qué vols més
 de ta estimada, amor meu?
 ENRICH Deu no vol ton dolor... Deu
 ens unirà... Contra ell res
 hi pot. ¡Adéu! (*Besantli las mans.*)

ESCENA XI

RAFELA, totseguit PEPET

(*Va fosquejant més.*)
 RAFELA ¡Ah! Al fi... Tremolo encara...
 Sola de nou, y 'l pare
 no baixa.
 (*Entra Pepet agitat, fora de sí, ab unas fullas impresas
 a la má.*)
 PEPET Noya... ¿l' amo...
 RAFELA Dalt. ¿Qué passa?
 PEPET La traició més indigna,
 la infamia més horrenda...
 No puch parlar... Traspassa
 mon cor un ferro rohent... Rafela, digas
 hont se troba... ¡Nostramo! Per qué trigas?
 RAFELA Mes...
 PEPET Dónali aixó... No: primé 'l vull veure:
 córra á avisarlo... córra... Que s' afanyi
 á venir tot seguit... ¡Fidel!... ¿Encara
 no es aquí?

ESCENA XII

PEPET, FIDEL totseguit RAFELA

FIDEL ¿Qué hi há? (Baixant.)

PEPET ¡Al fí!

FIDEL ¿Qu' es?

PEPET Que 's prepara,
nostr' amo, contra vos la més terrible
maldat.

FIDEL ¿Que?

PEPET Una maldat inconcebible.

FIDEL Explícat.

PEPET Entre mans de gent del poble...
L' alé 'm falta.

FIDEL Repósa.

PEPET Ara mateix corrían,
moguent pasme y protesta esgarrifosa,
uns paperots impresos
que homes y donas agrupats llegían.

FIDEL ¿Y qué eran?

PEPET ¡Ah! Una innoble
proclama.

FIDEL ¿Una proclama?

PEPET Que diu que á n' els francesos
combatre no devém; qu' així ho reclama
la salvació del poble...

FIDEL ¡Ah!... ¿Pot haverhi
quí diga... ¡Ah! ¡Sí!

PEPET Que 'ns toca
no fer armas contra ells, porque 'l Imperi
representa... no ho sé; no sé qué invoca.

FIDEL (¡Ah! Don Gaspar...) Seguéix.

PEPET Semblants proclamas
sóls dignas de cremá' en ardentas flamas...

FIDEL ¿Qué?

PEPET Impresas aquí's on.

FIDEL ¡Ménts, miserable!
(Va á tirarse damunt de Pepet. Rafela s' interposa.)

RAFELA ¡Pare!

PEPET ¡Miréulas! *(Entregantlas.)*

FIDEL *(Mirantllas febrós.)* No... no es de ma casa
 esta lletra infernal...

(Va á comprovarla en las caixas tipográficas.)

¡Sort malehida,
 no 'm desesperis més!... ¡Ah, sí: s' hi ajusta...
 Es la mateixa: ho es... ¡Y en cremant brasa
 no va saber tornar!... ¡Y aqueixa fusta
 reté encara á la vil prostituída!...
 ¡Tro de Deu!

RAFELA ¡Oh! ¡Calméus!

FIDEL ¡Calmarme!... Escólta:
 escoltéume tots dos...

(Els hi pren las mans y ja acostarlos...)

Si en mas entranyas
 enroscarse sentís serpent revolta;
 si 'l cel m' assegurés que tu m' enganyas
 quan, donantme la diixa més inmensa,
 pare 'm dius y 'm demostras t' alegría,
 torment major mon cor no sentiría.
 Sí, essent com ets, Rafela, vida intensa
 de tot amor, la peste delmadora
 ara, ara 't deixés erta
 devant d' est pobre vell, que tant t' adora,
 no fora tant incerta
 ma eterna salvació qu' avuy perilla...
 Jo tenía honra avans de tenir filla.

PEPET ¡Fidel, per compassió!...

FIDEL Diguéu, diguéume:
 ¿per qué 'l glatir del cor no m' abandona?
 Tu m' ho has dit: tal infamia
 la sab ja tot Girona,
 la coneix ja tothom... Fugíu, deixéume..
 Necesito estar sol... Mes no: acostéuvos. .
 Més... prop del cor juntéuvos...

Aixís... Quan jo era nen, sempre 'm contaban rondallas de gegants que m'espantaban...

Una me n'han contada... ¡L cor desmaya:

No 'm deixéu... que m'esglaya!

PEPET

¡Fidel, si vos sabíau

la voluntat qu'us duch, sempre 'm tindríau abraçat, amparat d'aquesta mena!

FIDEL

¡Bon minyó... bon minyó!...

PEPET

¡La vostra pena,

igual qu'un fill la sento,

y... tinch set de venjansa!

FIDEL

¡Venjansa, sí!

(Desprenentse y ab gran energia.)

PEPET

En Felip...

FIDEL

¡Ah! ¡Ell!...

RAFELA

¡Sí, pare!

Ell l'infame ha sigut.

FIDEL

Aném: sa cara

tinch fam de trepitjar...

(Va per caminar y no pot. Rafela 'l sosté.)

¡Ay! ¡M'abandonan

las forsas!

(Rafela l'assenta en la cadira que acosta Pepet. Després prova inútilment d'alsarse.)

¡No!.. ¡No puch!

PEPET

Jo hi vaig.

FIDEL

¡Vés, vóla!

No perdis un instant... ¡Cércal, fill meu!

PEPET

Si venjarvos no puch, com ho voldría, que 'm falti sempre més la llum del día...

¡Mes no 'm faltarà, no! Venjat seréu.

ESCENA XIII

FIDEL, RAFELA

FIDEL   ¡Seré venjat! M' ho assegura...
 Encara puch viure.

RAFELA   ¡Oh, sí!

FIDEL   Peró... ¿per qué ha obrat així?
 ¿Per qué tan negra traició?
 ¿Quí n' es causa?

RAFELA   Jo.

FIDEL   ¿Tu?

RAFELA   ¡Jo!

FIDEL   Párla... párla: ¿qué vols dí?

RAFELA   Pochs días há que 'n Felip
 va oferirme 'l amor seu
 y... 'l vaig retxassar. Sabeu
 qu' á altre home estaba promesa,
 y may de semblant baixesa
 será capás el cor meu.

FIDEL   Ell volía, donchs...

RAFELA   Que fos
 jo infiel, perjura...

FIDEL   ¡Malvat!
 Després haurá aprofitat
 ma malaltía y ausencia,
 y, deshonorant sa existencia,
 á l' honra nostra ha atentat.

RAFELA   ¡Sí!

FIDEL   Mes... son despit, Rafels,
 devant la teva virtut,
 móvil de sa ingratitude
 únich no ha estat... un pitjor
 l' ha impulsat: 'l afany d' un or
 que vaig despreciá ha sigut.

(Remor al lluny.)

¡No ho duptis! ¡Sempre 'l crim dona
 á altre crim la negra má!...
 Després de petendre en vá
 lo que may degué pretendre,
 s' ha anat, Judas nou, á vendre...
 Mes súrt á veure qué hi há.

ESCENA XIV

FIDEL

(Desd' aquest moment va resolentse en l' ànima de Fidel una gran crisi. Quant més pensa en lo que li succeheix, més ne va perdent l' esma, fins arribar á un estat de verdader y accentual deliri.)

¡Quín torrent de desenganys!...

¿Al fí deuré malehir

l' ofici que 'm doná 'l cel

y que fins ara he exercit

ab tanta honra, ab tant amor

y ab tanta fé?... ¡Trist de mí!

(S' encara ab las caixas, febriscitantshi.)

¿Quín mal vos ha fet el vell
 perque aixís l' hagueu trahit?...

Serveys degradants, injurias

á Deu, á pobres ni á ríchs,

ni á ningú... ¿No heu servit sempre

per propagá' lo sublim,

lo hermós?... ¡Parléu! ¡Parléu!... ¡Nó!

¡Calléu! Verinós lluhir

tremola en vostres relleus

y cavitats... Mals esprits

s' hi remouhen... m' escarneixen...

¡Esvanívos ja!... ¡Fujíu!...

¡Ay! 'L cap me pesa... 'm pesa
 com si fos plom... Vol fugir

la rahó... ¡No vull que fugis,
 serva!... ¡No ho vull! ¡Aquí, aquí!
 (*Apretantse la closca dèl cap ab las duas mans.*)
 ¡Es fals! ¡Aquí no han sigut
 impresos els papers vils!
 La vritat... ¡No s' han imprés
 á casa! Mént quí ho...

ESCENA XV

FIDEL, CIUTADANS primer, segon y varis altres

CIUT. 1. ¡Veníu!
 (*Desde 'l pas de la porta y dirigint la veu cap al foro.*)
 FIDEL ¿Qué voléu? ¡Es fals, es fals!
 Vos han enganyat, amichs:
 de ma Estampa no podían
 sortine y... no n' han sortit.
 CIUT. 2. Ho creyém; mes... per calmar
 la gent, ¿voldréu que seguim
 taller y.
 FIDEL Sí; tot, tot, tot...
 CIUT. 1. Aixís podrém desmentir...
 (*A uns.*) Vosaltres á dins (*A altre.*) A dalt,
 tu y jo. (*Als demés.*) Vosaltres aquí.

ESCENA XVI

Los mateixos, fora CIUTADÁ primer y 'ls altres aludits

FIDEL ¡Y duptan! ¡Y cercan prova
 de ma ignocencia ab afany!...
 En vá prepareu mon dany...
 ¿Qu' heu trobat?... ¡Rés! Ningú troba
 que aquesta casa culpable
 siga... ¡No ho es: no ho es, no!

¡Oh! ¡'L cap!... ¡Quina xafegó
sento al cervell!... ¡Miserable!...
¡Y no venen!... (Murmuris interiors.)

CIUT . 1. (Dintre ab energia.) ¡Prest sortífm!...

ESCENA ULTIMA

FIDEL, 1 os demás CIUTADANS de la penúltima escena

(Lo ciudadá segon porta las formas d' imprenta ab que 's
suposa estampada la proclama, qual eczemplar dú en
l' altra má.)

CIUT . 2. ¡Traidor!

FIDEL ¿Traydor jo?

CIUT . 1. ¡Sí, ho es!

CIUT . 2. ¡Aquí 'ls motllos del imprés!

(Presentantlos.)

CIUT . 1. ¡Y aquí la paga del crim!

(Llen sant la bossa de diner, entregada per los senyors
Sarriá y Anglesola, als pèus de Fidel. Aquést fa un
crit horrorós y cau aplomat. Sòls un ciudadá molt vell
hi acut. Quadro ab tres grupos artísticament colocats.
Teló rápit.)

Acte tercer

Igual decoració qu' en los dos anteriors. Es de nit. Creman dos brochs de la llumanera gran, posada damunt lo taulell.

ESCENA PRIMERA

PEPET, senyor SARRIÀ

PEPET Sí, senyor: lo rum-rum corra tant com las ayguas del Ter desde que tant ha plogut, que casi ningú vivent s' ha vist trastejar: la cosa certa es com som á Febrer del any mil vuyt cents y vuyt. Se sab á tots els convents y se 'n fan llargas sentadas. Tot Barcelona diu qu' es un buch punxat.

SARRIÀ ¡Llamp que 'ls toch!
¡Si 's veu la marxal!

PEPET ¡Més bé
que Judas!... ¡Próu!

SARRIÀ Mes no puch
concebír que 'l qui regeix

Barcelona, 'l Capitá
 general, sía tan fret,
 débil... ó cosa pitjor.
 ¡Prestar son consentiment
 á que 's barrejin las tropas
 francesas ab els valents
 nostres!... Per altre cantó:
 ¿cóm es que vol éll mateix
 que 's retirin els francesos
 y... No ho entench.

PEPET

¿No ho entén?

Donchs el poble de Girona
 tampoch, y per çó... ¿véu?

(*Ab cert misteri, mostrant lo revers del gech. per la part
 de devant y fent sortir una pistola de la butxaca.*)

SARRIA

¿Qu' es?

PEPET

Miri.

SARRIA

¡Una pistola!

PEPET

Y nova...

¡Psit! ¿Sáb?...

SARRIA

No temis baylet.

PEPET

Com soch argent-viu, no vull
 se' argent-mort y... per si ve
mussiu Duhesme avans d' hora,
 com á Figueras se creu,
 vull que... si 'ns passa revista,
 no 's puga queixar de 'n Pep.
 ¿Qué m' hi díu, senyor doctor?

SARRIA

Dich que... m' arrivo al correu
 y torno... Impacient estich
 per...

PEPET

¿Tornará?

SARRIA

Tornaré

molt aviat per lo que sabs.
 Tu, entre tant, no perdís temps.
 Jo, després, iré á reunir-me
 ab la Comissió al Govern
 militar, com cada día,

y allá se sabrá potser
hónt pára l' infame. *(Va per sortir.)*

PEPET

Just.

¡Tórni aviat!

SARRIA

No faltaré.

ESCENA II

PEPET

Tant si plou com si fa bo,
tant si fa calor com neva,
jo tinch de surtí' ab la meva;
haig d' acreditar-me jo.
¡Vaya! No caldría més
sinó que jo 'm defugís...
No, senyor: soch fet aixís
com dos y un son... per fer tres.
D' allá hont jo fico la banya
no la 'n trech si no m' acut...
¡Soch tossut!... ¡Ah! Tan tossut
fos el Govern de l' Espanya
ab l' aixám d' afrancesats
que van per la mala lley...
Si jo sigués senyor Rev...
Pep, ¡no dígas disbarats!
Sígas diplomátich, noy,
y calcúla 'l que convé...
Calculémho.—Lo primé
es dir á aquell galindoy
del Enrich que vinga aquí
d' amagat, á fí de treure
d' angunia á ella; 'l segon, veure
als altres qu' han de vení'.
Al un y als altres reclamo
per salvá' 'n dos ab un pich:
á n' ella, com bon amich,
y, com bon servidó', al amo.

¡Jé, jé, jé!... ¡Vaja! aquet cap
 no s' havia fer per mí.
 ¡Qué 'n duch de substancia aquí!
 ¿Quí sab per quí era, quí sab,
 aquesta testa d' elet
 que sobre 'l coll se m' aguantá?...
 ¡Vaja! 'l saber tant espanta;
 espanta, á fé de Pepet.—
 Per có 'm diuhen «no viurás.»
 Si es un cap. . ¡vatúia nell!
 No puch pas arrivá á vell...
 ¡Quín saber! ¡Quín caparrás!
 Mes algú baixa... ¿Qui vé?

(*Va á mirar per l' escala.*)

Aquets passefs semblan d' ella...

Sí: s' acosta la donzella...

Que 'm veji ara no 'm convé.

Al meu fet y... santa nit,
 pubilleta carinyosa...

¡Ay! quan la veig tan xamosa
 y tan... Ti, ti, ri, ri, rit.

(*Xiulant.*)

ESCENA III

RAFELA

(*Avansa poch á poch molt rezelosa. S' assenta primer y després s' alsa.*)

¡Sola!... ¡Quína feredat
 me dona 'l trobarme sola!

Tot me posa 'l cor glassat...

¡No ha tornat més!... ¡No ha tornat
 y res del món m' aconsola!

¡Y cóm trigan á passá'
 els instants sens alegrías!...

Tres dias fa, sí, tres dias
 que no 'l veig... ¿M' enganyará?

¿Promesas foren impías
 sas paraulas?... ¿Sa tendresa
 fou sóls disfressa vil?... ¡Oh!...
 No es capás d' infamia, no:
 no ha d' abandonarme ofesa
 y en mans de la perdició.—
 ¡M' estima, sí! Ell no perjura,
 no ha perjurat may; no ment.
 Cumplirá: m' ho está dihent
 mon cor; m' ho diu tot; m' ho augura
 mon propi remordiment.
 Sí: 'l remordiment mortal
 llevantme vida 'm conhorta.
 Si ell fos vil, jo fora morta...
 Deu m' hauria mort...—¡Fatal
 angunia!... ¿Hi vaig? ¡No!... Sí... ¿Qui es?

(Al anar á sortir, apareix lo senyor Sarriá. Ella, de moment, se n' esglaya.)

ESCENA IV

RAFELA, senyor SARRIÁ

RAFELA

¡Ah!

SARRIA

¿Anabas á sortir, filla?

RAFELA

Sí... Nó: nó, senyor.

SARRIA

¿Qué tens?

¿Com de tal modo 't sorprens
 de véurem?... ¿Qué hi há, pubilla
 hermosa, molt més hermosa
 ab aqueixa palidesa
 que 't domina?

RAFELA

(Esforsantse.) Rés.

SARRIA

Sorpresa

te veig... Trista, neguitosa...

RAFELA

¡No!

SARRIA

A veure 'l pòls... *(Li pren.)* Lo sufrir

de ton pare t' ha posada
sens dupte aixís enfebrada...
Mes sosségat ja. 'T puch dir
que 'l gran perill de suara
está llest; que ja ha vingut
temps mellor, que la salut
va retornant á ton pare.—
¡Aném! ¿Estás contenta?
¿Nó?

RAFELA
SARRIA

(¡Qué miserable só!)
Ja va passar tot alló...
La ignocencia més completa
brilla en lo front del que tu
respectas, ¡pobre Fidel!
com brillan ara pe 'l cel
las estrellas... Sí: ningú
l' acusa ja... Sóls uns quants
tossuts encara... Mes prompte
vindrán, los hi faré 'l compte
y... tant amichs com avans.—
Mes ¿qué tens? ¿Te sents malalta?
¡Noyal

FIDEL
RAFELA
SARRIA
RAFELA

(Dins.)

(¡Ah!)

Ell te demana.

Sí,

sí... Hi vaig.

(*Turbada, no atina en la direcció.*)

SARRIA
RAFELA
SARRIA

¿Hónt vas?... Per allí.

Sí, senyor, sí...

¿Qué t' eczalta

aixís?

RAFELA

(*Anantsen.*) Res. (¡Y no ha vingut!
¡D' ansietat morol...)—¡Vinch, pare!
(¿Per qué vas posarme, mare,
en aquet mon corromput?)

ESCENA V

Senyor SARRIÀ. aviat senyor ANGLÉSOLA y varis CIUTADANS.

SARRIA   ¡Y quin mudarse tot! ¡Si m' apar somni!...
Aqueixa pobre noya,
ahir tan galindoya
y per la sort gronxada y benehida,
al pés dels sofriment sembla envellida.
¿Qué té?... Tant m' interessa
com si filla 'm sigúés... Pró sento fressa.
Ells son.   (*Apareixen los indicats.*)
  Entréu, amichs, que rezelosos
encara...

ANGLES.   No ho están. De sa conciencia
tot rezel s' ha esbargit.

CIUT. I   Sí.
  (*Afirmació general.*)

ANGLES.   La creencia
en la paraula honrada
donada per vosté y per mi donada,
la confiansa al seu cor ha fet reviuere.
Sabén cóm fou l' abús que posá 'l viure
de 'n Fidel en perill; la procedencia
del diner aplegat, que van trobarli,
coneixen.

CIUT. I   Aixís es, y á demostrarli
l' amistat y confiansa
que 'ns anima altre cop, vením.

SARRIA   No es hora
encara. Li convé descans, y fora
perillós tal vegada...
  (*Apareix Pepet en la porta del ángul, y queda
escoltant sens que ningú hi repari.*)

CIUT. I   Mes... ¿y 'l traydor? ¿Burlada
será, amichs ciutadans, nostra fal-lera

per cassá' aquella fera
 capás d' una maldat tan espantosa?
 ¿En quín catau d' infern el vil reposa?

ESCENA VI

Los mateixos, PEPET.

PEPET Seguíume y l' agafém. Jo us asseguro.
 SARRIA ¿Tu?
 (*Aquesta pregunt., per la desconfiansa d' ells.*)
 CIUT. 1 ¿Vóls dir?
 PEPET Sí, y no ho juro
 porque soch bon cristiá y 'l purgatori
 no fa per mí ni en vida ni quau mori.
 ANGLES Mes...
 PEPET Clá y net. La questió es de bellugarse,
 corre, esparravittllarse,
 y, arreglada la cosa y ben entesa,
 á las foscas pescarlo, ó bé á la encesa.
 Escóltin. (*Los fa acostar.*)
 SARRIA T' escolté.n.
 PEPET Sé qu' es encara
 á ciutat.
 SARRIA Argent-viu, ho dupto.
 ANGLES. Y jo.
 CIUT. 1 Y jo tambe, Pepet.
 PEPET Y donchs, jo no.
 L' han vist. Ho sé de cert.
 SARRIA ¿Vóls dir?
 PEPET La cara
 que te no 's pot confondre
 ab cap altra.
 CIUT. 2 Aixó es cert.
 PEPET Donchs... puch respondre
 de que no es gens difícil l' atrapar-lo,
 rendirlo, agarrotarlo y presentarlo.

- ANGLES. ¡Vaja! Jo no m' esplico
que 'l pot retení' aquí, quan...
- PEPET Déjxiho corre:
jo ho sospito, però... ¡no m' embolico!
Lo que sé 's que 'l temps vola,
y que si al mes d' abril val una sola
gota per mil, també com al abril
cada gota de temps ara 'n val mil.
Ab aixó... á pendre l' eyna
cadascú, y á la feyna.
¿No 'm dihéu per motiu,
que jo trobo molt bo,
més que Joseph, Pepet, Pep ó Pepó,
belluguet, remaneta ó argent-viu?
Donchs... siguéuho, com jo.
Seguéixenme; seguíu, y... ab més esplay,
un cop siguém á fora...
- SARRIA ¡Quin xicot!
- ANGLES. ¿Y no téms...?
- SARRIA Gota, ni may.
- ANGLES. Jo primer tinch de veure á la senyora.
- SARRIA Es clar: d' aquesta feta
pot enviudá', y...
- ANGLES. Sí: búrlinse, ¡pobreta!
Crégui qu' ho sentiria vivament.
- SARRIA Ho creyém: ¿já?
- CIUT. 1 Si.
- CIUT. 2 ¡Oh, sí, sí!
- PEPET ¡Ansia!
- SARRIA Corrent.

ESCENA VII

RAFELA, després ENRICH

(Rafela entra esverada, girant lo cap enrera y mostrant
com una especie de frenesí que la acongoixa.)

RAFELA

¡Per fí l' he pogut deixar!...
 ¡Cóm me miraba!... Temía
 no poderme dominar...
 ¡Ah! La impaciencia 'm trahía
 com las ánsias de plorar.
 ¡Plorar! ¡Oh, sí! 'Ls plors anyoro,
 y ni una llágrima esclata
 en mos ulls; sento que 'm moro
 y... vull plorá', y ménos ploro
 quant més l' anyoransa 'm mata.

(Va á mirar fora desde la porta.)

No ve... no ve... ¡No vindrá!

En vá febrejant l' anhela
 el meu cor. Demá... demá
 tal volta 'l pare sabrá...

¡May! ¡No ho vull! ¡No ho vull!

(Ab accent terrible y cubrintse la cara ab las mans.)

ENRICH

¡Rafela!

RAFELA

¡Ah! ¿Tu?... Sí... ¡Ets tu, Enrich!

*(Ecçattada per l' alegria, ducta, y á la fi 's
 llensa en brassos del seu estimat.)*

ENRICH

¡Si, jo!

RAFELA

¡No 'm deixis!

ENRICH

¡Vida estimada!

¿Deixarte jo deshonrada
 quan l' honra ab que aleno jo
 en tu la tinch vinculada?

En ton cor, com en el meu,
 l' esperansa ha de somriure.

Créu, Rafela meva, créu
 en qui viu del amor teu

perque sens ell lo sab viure.

La existencia tota entera
 desde nin t' he consagrat

y res ma constancia altera,
 qu' es florida primavera

vencent l' hivern més gelat.

Tot quan pot la fantasía
 idear, del goig en l' eccés,
 te dirà de nit y día
 que soch teu, teu, vida mía,
 com no puch esserho més.
 ¡Meu, sí! ¡Tot meu!... Així 't miro
 y no 'm canso de mirarte.
 De benauransa deliro
 sentint que l' ayre respiro
 que respiras tu... Estimarte
 com esclava decidida
 sóls sé, y á goig tan segú
 la lley d' amor m' ha conduhida,
 que ja ni comprench la vida
 sens esclavisarme tu.

RAFELA

ENRICH
 RAFELA

¡Y pensar... ¡No, no!
 ¿Qué téns?
 ¿Per qué en ton rostre. . ¡Ah! ¿ton pare...

ENRICH
 RAFELA

¡No!
 La turbació que sents
 está vencent, sí.

ENRICH
 RAFELA

¡Oh!
 'T vens,
 malgrat ton voler.

ENRICH
 RAFELA

¡No!
 ¿Encara
 vóls negarmho?... De fingi'
 no sab ton semblant lleyal...
 Ell s' ha negat á accedí'

ENRICH
 RAFELA

¡No, Rafela meva!
 ¡Sí!
 Nostra condemna mortal
 ta mirada, que 's desvía
 de la meva, me diu bé...

ENRICH
 RAFELA

¿Per qué 'l vaig creure aquell dia?...
 ¡Confía en mí! (Apareix Fidel.)
 ¡Verge pía,
 ampárans!

ESCENA VIII

RAFELA, ENRICH, FIDEL

- FIDEL   ¿Aquí vosté?
- RAFELA   ¡Ah!   *(Apartantse y abaixant la cara.)*
- FIDEL   ¿Déch creurho? ¿Vosté á casa?
- ¿Vosté al costat de ma filla,
                                      insultant ma voluntat,
                                      desafiant las meas iras?
- ¡Vosté... rebaixantse tant!
- ¡Ho veig y 'm sembla mentida!
- ENRICH   ¡Fidell!...
- FIDEL   ¡Y tu, filla ingrata,
                                      burlantme, desobehintme
                                      insensata!
- RAFELA   ¡Perdó, pare!
- FIDEL   ¡Perdó!... ¡Nó! Puix que m' obligan
                                      á trencar un jurament
                                      fet en hora malehida,
                                      ben trencat siga y que Deu
                                      m' ho perdó. A aquest home odía
                                      d' un cop: es fill... d' un traydor
                                      á la Patria.
- RAFELA   ¡Oh!
- ENRICH   ¡Si la vida
                                      vostra y la d' ella estimeu,
                                      salvéulas callant!
- FIDEL   ¿Podría
                                      callar quan vosté... ¡No puch!
                                      Rafela: son pare un dia
                                      me proposá fer trayció
                                      á la Patria... ¡Desprecial!
                                      Es fill... d' un afrancesat.
- RAFELA   ¡Reyna del cel!
- FIDEL   Deus ser digna

de ton pare y no pots serho estimantlo.

ENRICH

¡Calléu!

FIDEL

Dígali

que no sabs, ni pots, ni deus volerlo.

ENRICH

Infa...

(*Va á llensarse contra Fidel. Rafela 'l conté.*)

RAFELA

¡Enrich!

ENRICH

¡No! Sia.

Dech perdonarlo. ¿Cóm no, si es ton pare?

FIDEL

Desprecia

aquest pare perdó...

ENRICH

¡Basta

d' insults!—Rafela, precisa que te 'n vagis. Déixans sols.

(*La fatalitat m' obliga també á parlar' y... parlaré.*)

RAFELA

¡Pare!... ¡Enrich!...

ENRICH

En mi confía

sempre.

RAFELA

¡Sí!

FIDEL

¡Rafela!...

ENRICH

¡Vés!

FIDEL

(*¡Quín parlar!... Mon cor domina un temer estrany...*)

RAFELA

(*Anantsent per l' escala.*) (*¡Oh, llágrimas, ó que s' acabi ma vida!*)

ESCENA IX

FIDEL, ENRICH

(*Pausa. Enrich demostra la lluyta qu' está operantse en son esperit. Fidel te clavats los ulls en ell, esperantse.*)

Enrich dirigeix la vista á l' escala y, á la ft, revela la heróica resolució de parlar, avansant dos passos en vers Fidel, que 's posa créhuat de brassos.)

ENRICH (Es precís. Primé esclatant tota l' ira del seu cor, qu' en negre infern de dolor á la que jo estimo tant.)

FIDEL (El miro ab contentament, y... m' horroritza mirarlo... Sento fam, fam d' escoltarlo, y... 'm fa horror el pensament de satisferla.)

ENRICH Fidel...

FIDEL ¿Qué?

ENRICH Ab voluntat ben sincera vos prego...

FIDEL Ja 'm desespera l' ànsietat. Párli.

ENRICH Es... cruel lo que reveláus me toca... La violencia reprimíu del natural fort y altíu.

FIDEL (Igual llenguatje en sa boca qu' en la del seu pare... Sí; es fill seu. L' escursó escursóns engendra.)

ENRICH Las impresions primeras...

FIDEL Sí, sí. ¿Qué mes?

ENRICH Atenéu. Quan no es possible reparar culpas y danys, son inútils els afanys de consol: més aborrible se fa qui cerca disculpa que amayni 'l dol del ofés, que 'l culpable mut.

FIDEL ¿Qué... més?

ENRICH Pró quan á la negra culpa

l' auba del remordiment
segueix, lo dia anunciant,
lo perdó es degut y es sant
perque... es noble 'l delinqüent.
Sí: 'l perdó es remey diví
que, provantlo qui 'l mereix,
quant més gran, més ennobleix
á aquell que 'l sab concedí'.

FIDEL
ENRICH

¿Qué... més?
Perdó que prodiga

Deu clement á qui repara
un dany... ¿déu negarlo un pare?
¿Qué vol dir?... Més clar. ¿Qué triga?
Contenú vostre rigor...
Culpable he sigut ab ella...
Seré son espós. La estrella
de ma vida es son amor.
A vostres peus...

FIDEL

¡Así ja!

Impossible.

ENRICH

(*Enérgich.*) Ha d' ésser meva
si es qu' estimeu l' honra seva.

FIDEL

¿Qué? (*Espantat de la revelació.*)

ENRICH

Ma esposa deu ser,

FIDEL

(*Crit estrident.*) ¡Ah!

¿Qu' he sentit?... ¡Y no he comprés
fins aral... ¡Es engany, mentida!
¡Ella per vosté envilida!...
¡Rafela!... ¡Rafela!... ¿'Hónt es?
Tortura 'l dupte que 'm tè
llogat... ¡Filla!... ¡Y no s' acosta!...

ENRICH

A saber vostra resposta
avans de poch tornaré. (*S' en va.*)

FIDEL

¡Manada pé'l deshonor
á darli la má d' esposa!...
¡Ella unir-se ab tan odiosa
familia!... ¿Y no esclatas, cor?
¿Hónt es?... ¡Engany; im postura!...

ESCENA X

FIDEL, RAFELA

RAFELA Pare...

FIDEL ¡Vina, filla amada!... ..

¡Míram!...

RAFELA ¡Oh!... (Baixant els ulls.)

FIDEL ¡Desventurada!...

Lo teu tremolar m' augura
una horrenda certitut...¡Tremolas, sí! ¿Per qué així
tremolas?

RAFELA ¡Pare!... ¡Ay de mí!

FIDEL ¿Ha trepitjat ta virtut
cobartment? ¿Calumniador
no ha sigut? ¡D' angunia tréume!
¿Cállas?... ¡Perversa!*(Pren de damunt lo taulell la ganiveta y va á atentar con-
tra Rafela. S' atura devant l' actitut resignada d'
aquésta, que permaneceix agenollada tota l' escena.)*

RAFELA ¡Matéume,

y acabis el meu dolor!

*(Pausa.—Fidel deixa caure l' arma ab que anaba á ferir
á sa filla. S' assenta y apoya 'l cap en las mans.)*

FIDEL ¡Tots de mon amor butxins!

¡Tots empleant alevosia!...

¡Matarla! ¿Acás tornaríá

l' honra ab sa mort?... ¡Oh Deu! ¿Fins

quán, fins quán durarán

las provas á que 'm subjectas?

¿Com fulla seca 'ls afectes

més dolsos sempre caurán?

¡Y 'l vent jugará furient

ab ells, com juga ab las fullas,

y, al contemplar sas despallas
ningú maldirá del vent!...
¡Cálla, infern! No has de poder
atráurem fins á ta gola...
¡M' es filla!... ¡Es ma filla sola!...
¡Com fou mon encant primer,
será l' últim! Criminal
no la sé veure, ni odiada.
L' haig d' estimar desgraciada,
buscant remey al seu mal.
Sí: á cercar vaig son conhort...
¡Patria, bé pots perdonarmel...
¡Vés, filla, porque inspirarme
vulga 'l cel!

RAFELA

¡Ab tot mon cor!

ESCENA XI

FIDEL, després D. GASPAR

FIDEL

¡Situació sagnant!... Per ella,
per amor de la que jo
mes incapás judicaba
de causarme cap afront,
haber d' ajupir mon cap
devant... ¡devant d' ell!... ¡Oh, món!
¿Puch anarhi?... Miserable!...
¡Vaig tréurel de casa! Ell fou
qui 'm proposá una acció indigna,
quí 'm volgué vil y traydor...
tot... ¡oh sí! Sí: tot es cert,
tot es certíssim; mes... ¡cor
imbécil, vínclat y calla;
vínclat, dignitat; ta sòrt
es aquesta, ó la ventada
te trossejé d' un cop,
llensante y martiritzante

com á las fullas y flors!

GASPAR Deu hi sia.

FIDEL ¡Ah! ¡Ell!... (*Ab ira*)

GASPAR ¿No 'm llenséu

d' aquí com en altre jorn,

eczaltat, vareu llensarme?

¿No 'us recordan ja aquells mots

y frases intemperants...

virulents?... ¡Ah! del recort

vostra situació 'ls expulsa,

ó 'ls fa enmudir ab rigor:

rigor mol just. (*Somrihent.*)

FIDEL Don Gaspar...

GASPAR Parléu. La calma, que á vos

vos falta, té de sobrar-me

per sentir vostras rahons.

No soch rencorós, Fidel.

FIDEL ¿Tot ho sab, donchs?

GASPAR (*Marcat*) Ho sé tot.

FIDEL ¿Y bé?...

GASPAR Parléume ab franquesa. (*Pausa.*)

Si 'us trobessau al meu lloch,

¿accediríau?

FIDEL (*Resolt.*) ¿Jo? ¡Oh, sí!

GASPAR Molt depressa heheu respost.

Las grans ideas de Patria...

FIDEL Devant de las del honor

de la Familia, la Patria

deu tranzigir, y sinó,

es ben criminal ó ben boja;

perque vol lo que no pot

voler: l' honra d' una casa,

qu' es l' ánima dels qu' hi son.

GASPAR De modo que... ¿accediríau

sens pactes ni condicions

de cap mena?

FIDEL No comprench...

GASPAR Escoltéu, Fidel.—Jo soch

el mateix: vostres insults
 he oblidat. De promte, mort
 vos hauria dat; més tart,
 l' ofensa ha fet lloch, molt lloch
 á un sentiment ben distint
 del sentiment de rencor.
 Admiro, per més que vulga
 contenir m' admiració,
 admiro... com fatalment,
 vostra fermesa y ardor,
 y puig las admiro tant,
 també las ansío molt.
 ¿Me comprenéu?

FIDEL

¿Insisteix?

GASPAR

Més que may.

FIDEL

¡Oh! .

GASPAR

Tinch un dó

que m' envaneix: la constancia,
 la pertinacia. Sí: 'ls toms
 que 'l mon va fent, no 'ls fa en va:
 els més amarguíssims dòls
 tenen sa part de dolcesa,
 y... á aprofitarla resolt...

Firméu. (*Presentanli un plech obert*)

FIDEL

(*Enterat*) ¿Que firmi aixó? May.

GASPAR

¿May?

FIDEL

Jamay. Un deshonor

no 'n cura un altre: l' agrava. (*Rumor llunyá*)

GASPAR

No es un compromís tan fort
 que suscriurel no poguéu.

Hi há un plasso llarch...

FIDEL

¡Basta! ¿Y pót

insistir? Ja no es constancia;
 es audacia, es...

GASPAR

Será tot

lo que vulguéu. ¿No us convé?

¿Preferíu, Fidel, l' afront

de vostra filla? (*La remor s' acosta.*)

FIDEL

¿Qué diu?

GASPAR

Dich que 'l meu fill es menor
d' edat; que 'l consentiment
meu no tindrà per sé' espós
de vostra filla.—Adéu siau.

FIDEL

¿Quí es capás de tal acció?...
¡No! ¡No sortirá d' aquí
ab vidal

*(Va á la porta per impedir la sortida de D. Gaspar.
Aquest dona un pas enrera, trau una pistola y la en-
cara á Fidel. Apareix Pepet en la porta del ángul.)*

GASPAR

¡Enrera! ¡Sou noy!

ESCENA XII

FIDEL, D. GASPAR, PEPET

PEPET

¡Més noy es vosté! *(Encarantli una pistola.)*

GASPAR

¡Oh!

PEPET

¡Aixó á terra!

¡A terra dich, ó faig foch!

¡Míri que só un argent-viu!... *(La llensa)*

Nostramo, prenéu alló.

FIDEL

Tu deus pëndrela y tornarli
tot seguit.

PEPET

Mes...

FIDEL

¡Ho vull!

PEPET

Vos...

FIDEL

¡T' ho manol!

*(Pepet obeheix y retorna l' arma á don Gaspar. Se sen-
ten alguns crits de «¡Morin los francesos!—¡Morin los
afrancesats!» que donan los Ciutadans 1.er y 2.^{on} essent
contestats.)*

GASPAR

Gracias.

PEPET

¡Desgracias!

FIDEL

¿Qué passa? ¿Aqueixa remor?...

PEPET   Es del poble que, cremat
al saber la infame acció
del francès á Barcelona...
N' hi há per...

FIDEL   ¿Qué 's sab!

PEPET   ¡Voto al mon
dolent... es á dir, gavaig!
¿Qué 's sab? Que l' Estat Major
ha entrat á la Ciutadela...

FIDEL   ¿Pero, cóm?

PEPET   No donant lloch
á la Guardia á defensarse.

GASPAR   (Aixó es vil.)

PEPET   ¡Cobarts, traydors!...

CIUT. 1   ¡Mori 'l francès!   (Dins.)
(*Crits generals.*) ¡Mori!

CIUT. 2.   ¡Abaix
els afrancesats!

CIUT. 1.   ¡A mort
els traydors!

FIDEL   ¿Ho sént? ¿Ho sént?
Y encara amanyagar pot
en son cor...

PEPET   Si vol salvarse,
fuji...

GASPAR   ¿Jo?

PEPET   Vosté. Tothom,
no sé per hont ni per quí,
l' está tildant de traydor, (*Va á la porta.*)
y es mólt fácil que si 'l troban...

FIDEL   Just cástich será. Deu vol
venjarme al fí, y... jo estich promte
á contarli al poble tot.
S' acabá ja ma prudencia,
ma necia resignació.
¿No m' ha dit noy, don Gaspar?
Donchs... he d' obrar com un noy
irritat... ¡Venú, entréu!...

GASPAR Cridéu més... més... ¡Brava acció digna d' un fanátich pur!

(*Fidel se conté y demostra, poch á poch, avergonyirse de lo que anaba á fer.*)

¡Delatarme, quan no 'm mocho de casa vostra!... ¡Magnífich! ¡Qué dignes de la passió que 'us impulsa!

PEPET Aquí son ja.

GASPAR Cuytéu, Fidel... delator.

PEPET (Jo... ¡á la meva altra vegada! Aquí de massa ja y soch.)

ESCENA XIII

FIDEL D. GASPAR, CIUTADANS primer y segon y molta gent del poble, ab armas la major part.

CIUT. 1. Aquí está. ¡Mori 'l traydó!

CIUT. 2. ¡Mori!

(*Van á llansarse sobre don Gaspar. Fidel s' interposa.*)

FIDEL ¡Enrera!

CIUT. 1 ¡Oh!

FIDEL ¡Enrera dich!

CIUT. 1 ¡Fidel, es un enemich!

FIDEL Es á casa meva.

GASPAR (¡Acció digna!)

FIDEL Podía venjarme primer jo, ab motíu més gran, y... ¡miréume dominant mon cor! No vull deshonrarme ensangrentant ab furor lloch que ab sanch no deu tenyirse y hont na vingut á acullirse confiant en lo meu honor. Si 's té cástich merescut,

que 'l castigui aquell que deu.
 ¿Ab quin dret lo condempneu
 sens ohirlo? ¿Y no 'us acut
 que podéu obrá' ab violencia
 cruel ó ab folla passió?
 ¡Puig sé contenirme jo,
 conteníu vostra impaciencia!
 (M' inspira veneració.)

GASPAR

ESCENA XIV

Los anteriors, Srs. SARRIA y ANGLESOA; poch després, RAFELA

SARRIA ¡Don Gaspar, córrri!... 'L fill seu..
 GASPAR ¿Qué?..
 SARRIA Aquí á la Plassa ferit..
 RAFELA ¡Ah! ¡En Felip! (*Baixant ràpidament.*)
 SARRIA Sí, ell. ¡Y ha fugit!
 GASPAR ¡Fill del meu cor!..
 (*Llensantse en vers la porta forana.*)
 RAFELA ¡Amor meu!... (*Id.*)
 ¡Féume pas!..
 FIDEL ¡Infortunada!
 ¿Hónt vas?

ESCENA ULTIMA

Los mateixos, ENRICH, y, á son temps, PEPET.

ENRICH ¡Als meus brassos!
 RAFELA ¡Ah!
 FIDEL ¡Ell!
 RAFELA ¡Sanch!..
 ENRICH ¡No es ré!... 'S curará,
 Rafela meva estimada!

RAFELA Mes ¿quí ha sigut, Enrich meu,
que t' ha ferit?

ENRICH El malvat

Felip: s' estava amagat;
m' ha vist passar aprop seu,
y, sense dar-me un moment
per poguer d' ell defensarme,
m' ha clavat terrible l' arma
y ha fugit de mi corrent.

(*Moviment general.*)

Mes, sanch vessada per tu
mas forsas no ha de rendir...
Pare ¿voldréu que morir
ens fassi?

GASPAR ¡Oh, no!

FIDEL (¡Son cor dú
al fí es de pare!)

GASPAR Ta esposa
será.

ENRICH ¡Oh!

GASPAR Deu ho vol.—¿Fidel,
estéu content?

FIDEL Sí: 'l meu cel
es contemplarla ditxosa.

RAFELA ¡Gracias, mare!

FIDEL Així 's concilia
l' amor ab la dignitat;
sols aixís triumfa 'l sagrat
monument de la familia.

GASPAR Mes son traje...

ENRICH L' he vestit
no bé he sabut la trayció
de la Ciutadela. Só
soldat d' Espanya. 'L partit
dels joves qu' están resolta
la fellonía á venjar,
es el meu... Vull defensar
l' Espanya pe 'ls espanyols.

FIDEL Mes, ¿y en Felip, el traydó
ab sa Patria, ab mí, ab l' Enrich,
ab tots?

PEPET (*Surtint.*) Mort.

FIDEL ¿Mort?... ¿Tú?

PEPET Jo... dich,

Fidel, que Deu li perdó.

FIDEL De infamia en infamia, ell es
qui ha cercat sa mala fí.

¡Ah! ¡que no vingan per mí
nous desenganys!... ¡No puch més!

que germanó pura y noble
ens uneixi ab vincles sants:
que poble de bons germans
sía demá tot el poble!

¡Que 's curin, com sa ferida,

(*Per la de l' Enrich.*)

las de la Patria, Deu meu!

Que nostres cors confortéu,
tornantlos de mort á vida!

Obras de J. Riera y Bertrán

TEATRO	<u>Pesetas</u>
<i>La Hostalera de la Vall</i> , drama en 5 actes	2
<i>Caritat</i> , drama en 4 actes	2
<i>Lo Promés</i> , drama en 3 actes	2
<i>De mort à vida</i> , drama en 3 actes	2
<i>Gent de mar</i> , drama en 3 actes	2
<i>Lo nívol negre</i> , drama en 3 actes.	2
<i>Com l' anell al dit</i> , proverbí cómich en 3 actes	2
<i>Reina absoluta</i> , comedia (castellana) en 4 actes	2
<i>La Sonata XXVI</i> , comedia (castellana) en 3 actes.	2
<i>La Majordona</i> , comedia en 2 actes	1'50
<i>La Pubilleta</i> , comedia en 2 actes.	1'50
<i>Bernat Pescayre</i> , comedia en 2 aetes	1'50
<i>Una orga de gats</i> , comedia humorística en 2 actes	1'50
<i>L' Avi</i> , quadro dramátich en 1 acte (1).	1
<i>Las Vehinas</i> , comedia en 1 acte	1
<i>Lo Testament del Oncle</i> , comedia en 1 acte	1
<i>La Nena</i> , comedia en 1 acte.	1
<i>La Relliscada</i> , comedia en 1 acte.	1
<i>La Espurna</i> , comedia en 1 acte	1
<i>La Padrina</i> , comedia en 1 acte	1
<i>Lo Padri</i> , idili en 1 acte	1
<i>Si fá ó no fá</i> , proverbí cómich en 1 acte	1
<i>Tocats de l' ala</i> , comedia humorística en 1 acte	1
<i>Mis dos Papás</i> , comedia (castellana) en 1 acte.	1
VARIAS	
<i>Novelas premiadas</i>	2
<i>Escenas de la vida pagesa</i>	2'50
<i>Escenas de ciutat.</i>	3
<i>Deu narracions</i> (1)	1
<i>Rey cavaller</i> , narració novelesca (1)	1
<i>Cansons del Temps</i>	1
<i>Cansons de Noys y Noyas</i> (2)	5
<i>Mel y Fel</i> , poesias originals.	1'50
<i>Cent Faulas</i> , originals y en vers.	2
<i>Llibre de Sonets.</i>	2

(1) Obra premiada.

(2) Música de Joseph Rodoreda, ilustració de Apeles Mes-
tres, versió castellana de V. Arteaga.

Biblioteca de L' AURENETA

PTAS.

<i>La Suspirants</i> , (1. ^a y 2. ^a edició), comedia, 3 actes, A. F. y Codina.	2
<i>Lo Somatent de Giroua</i> , cupdro dramàtic, F. Agulló Vidal.	1
<i>La Pubilla de Caixàs</i> , (1. ^a y 2. ^a edició), drama, 3 actes, Francisco X. Godo.	2
<i>Armas y Letras</i> , comedia, 1 acte, A. Ferrer y Codina.	1
<i>Oíger</i> , drama, 3 actes, A. Ferrer y Codina.	2
<i>La ninivona del Rector</i> , joguina, 1 acte, Francisco X. Godo.	1
<i>Un pom de violas</i> , comedia, 3 actes, Conrat Roure (Pau Bunyegas)	2
<i>¡Tenorí s!!</i> (3. ^a edició) comedia, 3 actes, A. Ferrer y Codina.	2
<i>¡Ditxós bali de màscaras!</i> joguina, 1 acte, F. Figueras Ribot.	1
<i>El Túnel</i> , drama, 3 actes, Francisco X. Godo.	2
<i>Mar grossa</i> , joguina; 1 acte, Ernest Soler de las Casas	1
<i>Al cim de la gloria</i> , lloansa, Antoni Careta y Vidal.	1
<i>Lo collaret de perlas</i> , drama, 3 actes, Frederich Soler (Pitarra)	2
<i>Un cop de telas</i> , diàlech, 1 acte, Anton Ferrer y Codina	1
<i>Lo más perdut</i> , comedia, 3 actes, Joseph Feliu y Codina	2
<i>Una prometensa</i> , pasillo cómic, 1 acte, Joan Marxuach	1
<i>Lo general «No importa»</i> , drama, 3 actes, Teodoro Baró	2
<i>Torerros d' hivern</i> , comedia, 3 actes, Anton Ferrer y Codina	1
<i>No sempre 'l que paga, trenca</i> , comedia, 1 acte, F. Figueras Ribot	1
<i>Lo patró Aranya</i> , comedia, 1 acte, Joseph Maria Pous.	1
<i>¡Trampas!</i> , comedia, 3 actes, Manel Rovira y Serra	1
<i>Entresuelo primera</i> , comedia, 1 acte, Pere Juliá y Sust.	2
<i>Lo joch dels disbarats</i> , comedia, 3 actes, Teodoro Baró	3
<i>Lo testameni del oncle</i> , comedia, 1 acte, J. Riera y Bertrán.	1
<i>La lisso de dibuix</i> , sarsuela, 1 acte, F. Figueras Ribot.	1
<i>Lo poema del cor</i> , D. Teodoro Baró	2
<i>Un debut</i> , sarsuela, 2 actes, A. Ferrer y Codina.	1'50
<i>Las horcas caudinas</i> , comedia, 1 acte, Francisco X. Godo	1
<i>La trompeta de la sal</i> , comedia, 3 actes, Eduardo Aulés	2
<i>La Creu de la Mastia</i> , drama, 3 actes, F. Soler y M. Lasarte	2
<i>Ambo!</i> comedia, 1 acte, Joseph Campderros	1
<i>La Sonata XXVI</i> , comedia, 3 actes, J. Riera y Bertrán	2
<i>Un Manrésa de l' any vuyt</i> , drama, 3 actes, A Ferrer y Codina.	2
<i>Gallina vella fa bon caldo</i> , comedia, 1 acte, A Ferrer y Codina	1
<i>Sanas y parells</i> , juguete cómic, 1 acte, V. Suarez Casañ y J Capella	1
<i>El rapte de la Sabina</i> , juguete cómic, 1 acte. F. Figueras y Ribot.	1
<i>La Pàlida</i> , drama, 3 actos, Francisco J. Godo.	2
<i>La estació de la Granota</i> , saynete, 1 acte, Teodoro Baró	1
<i>Carta Canta</i> , juguete cómico. 1 acto, Vit l Aza	1
<i>Rin</i> , juguete, 1 acte, Francisco Xavier Godo	1
<i>Sogra y Nora</i> , comedia, 4 actes, J. Pin y Soler	2
<i>Lo Sant Cristo Gros</i> , comedia, 3 actes, Eduart Aulés	2
<i>A la prevenció</i> , joguina, 1 acte, A. Ferrer y Codina.	1
<i>¡¡Sacrillegi!!</i> monòlech castellà, Francisco X. Godo	1
<i>Viva 'l divorci!</i> comedia en 4 actes, Joseph M. ^a Pous	2
<i>Un home de sort</i> , comedia en 3 actes, Ferrer y Codina.	2
<i>Riera Baixa</i> , paropia en 1 acte, Joaquim Montero.	1
<i>Un soci que 's perd de vista</i> , comedia, 1 aete, A. Ferrer y Codina	2
<i>L' hostal de la coixa</i> , drama. 3 actes, Quer y Sanromá.	2
<i>Las falsas burgosas</i> , 1 acte, Adolf Brugada.	1
<i>¡Justicia humana</i> , cuadro dramático, 1 acto, José Pablo Rivas.	1
<i>La Viudeta</i> , comedia, 3 actes, Joseph Pin y Soler	2
<i>Veneno de aspides</i> , drama. en 3 actes, Sebastiá J. Carner	2
<i>Lo Compte d' Ampurias</i> , drama en 3 actes, D Ramon Bordas	2
<i>Deliri de grandesas</i> , drama en 3 actes, D. Joseph Nogué y Roca	2
<i>De Nadal à Sant Esteve</i> , comedia 2 actes, D. Joan Molas y Cssa	1'50
<i>Lo morit de la difunta</i> , juguete 1 acte, F. Figueras y Ribot.	1
<i>Africa</i> , comedia, 3 actes, A. Ferrer y Codina	2
<i>L' oncle Benet</i> , comedia en un acte, prosa, Joaquim Montero	1
<i>La cosina de la Lola</i> , comedia, 1 acte, Francisco Xavier Godó.	1
<i>De mort à vida</i> , drama, en 3 actes, J Riera y Bertrán	2